

Sreda, 10. septembar 2003.

Svedok Mustafa Ramić

Svedok Adrijan Van Bal (Adrianus Van Baal)

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.05 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs (Nice).

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, želeo bih da spomenem samo dve kratke stvari pre nego što se svedok vrati. Prvo, juče smo objavili da podnosimo zahtev, zapravo molbu za izmenu rasporeda naredna dva svedoka, umesto da prvo svedoči C-007, pa posle njega Van Bal (Adrianus Van Baal), da prvo svedoči Van Bal. Razlog za ovo je, koliko smo razumeli, ukoliko svedok C-007 ne završi danas sa svojim svedočenjem i zadrži ga do sutra, to će prouzrokovati prilične komplikacija i troškove u vezi sa njegovim putovanjem. U svakom slučaju, kada smo to sve proveravali, nije bilo nikakvih posebnih posledica. Ja se svakako izvinjavam zbog svega ovoga, ali je zaista bilo neizbežno. Ne znam da li su amikusi ili optuženi izvršili pripreme u vezi sa ovom molbom. To je sve šta sam želeo, sada možemo da nastavimo sa svedokom.

SUDIJA MEJ: Bili bismo vam veoma zahvalni ukoliko bi ovakvih izmena u budućnosti bilo manje. Ja shvatam da je moguće da se pojave logističke poteškoće, ali nama koji se bavimo ovim slučajem stvara velike probleme kada se takve poteškoće često javljaju. Dakle, plan je da se prvo sasluša gospodin Van Bal, kao što je prvobitno i bilo planirano, pa zatim C-007.

TUŽILAC NAJS: Upravo tako, osim ako bi optuženi ili amikusi, nakon što su primili naše pismo juče, želeli da na neki drugi način izmenimo raspored.

SUDIJA MEJ: Gospodine Kej (Kay), da li postoji neki problem u vezi sa tim?

PRIJATELJ SUDA KEJ: U redu je da se vratimo na originalan plan.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, čuli ste. Ne znam da li ste vi uopšte dobili poruku kojom vas obaveštavaju da razmišljaju da prvo pozovu svedoka C-007. Jeste li spremni da danas započnemo sa gospodinom Van Balom?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa, Van Bal je po ovoj listi koju sam ja dobio, a sad prvi put čujem da ide C-007 koji ide posle Van Bala. Jesam, što se toga tiče, ali imam još nešto da kažem, gospodine Mej (May). Ja sam sinoć ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak, samo da sredimo to, da vidim da li sam sve dobro shvatio. Znači, prvo ćemo da završimo sa svedokom koga smo prekinuli juče. Nakon toga, idemo sa gospodinom Van Balom. Ja ću sada da se vratim na ono šta ste vi želeli da kažete, ali prvo moramo da završimo još jednu stvar, a to je svedok B-1610. Da li njemu želite da postavljate još neka dodatna pitanja?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: To je ovaj što ste juče dali dodatni transkript?

SUDIJA MEJ: Da, dodatni transkript.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Nemam ništa da ga pitam iz tog dodatnog transkripta, osim što želim da vam skrenem pažnju da se i tamo vidi da je ranije direktno ukazao na direktno pitanje za tog jednog oficira za koga je tvrdio da se nalazi tamo na licu mesta, da je predstavnik Vojske Republike Srpske, a ne JNA. Al' nema razloga da ga samo zbog toga pozivam. Skrećem vama na to pažnju.

SUDIJA MEJ: U redu. Samo trenutak. Primili smo na znanje što ste ovo rekli i vi našu pažnju na tu činjenicu možete da skrenete kasnije kad za to dođe vreme. Gospodine Najs, izgleda dakle da taj svedok može da bude otpušten. Samo trenutak, gospodin Milošević želi još nešto da kaže. Želeli ste još nešto da kažete?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Želim da kažem, gospodine Mej, da uz ovu praksu za koju nisam nikad dobio odgovor u vezi sa ogromnom dokumentacijom koja se meni dostavlja, poslednjih dana imamo i dodatak toga. Naime, ja sam sinoć dobio u zatvor ovaj svežanj papira koji se odnosi na gospodina Van Bala, jutros neposredno pred ulazak ovde u salu dobio još neki dodatak koji se odnosi na gospodina Van Bala koji sada ide, preksinoć sam dobio,

evo, ovaj veliki svežanj papira isto tako u zatvor koji se odnosi na gospodina Ramića koji je u toku svedočenja, znači, dobio noć uoči njegovog svedočenja. Smatram da to nije praksa koja bi smela da bude dopuštena. A uz to želim da još jednom vas podsetim da sam vas više puta, od pre mnogo meseci i nekoliko puta kasnije, pitao kada mislite da ja mogu da pregledam hiljade kasete koje sam dobio i oko pola miliona stranica koje sam dobio, vi ste uvek odgovorili da ćete razmotriti to pitanje. Ja taj odgovor nikad nisam dobio. A ova dodatna praksa nagomilavanja materijala i dostavljanja u vreme kad se svedok ispituje, mislim da je apsolutno neprihvatljiva, kao što je i praksa nagomilavanja materijala koji fizički nije moguće pročitati.

SUDIJA MEJ: Tokom suđenja je bilo mnogo pauza i prekida tokom kojih ste imali priliku da pregledate druge materijale. Međutim, naravno, ukoliko postoji neki konkretni problem, mi ćemo ga razmotriti. Tu posebno mislim na to da Tužilaštvo treba pitati šta se u ovom trenutku dešava. Gospodine Najš, možete li da nam pomognete? Nije, naravno, zadovoljavajuća praksa ukoliko veliku količinu materijala kasno obelodanite. Ja, naravno, znam da ćete vi sigurno da kažete da je sav taj materijal već obelodanjen.

TUŽILAC NAJS: Pa, ovaj put zapravo to i nije nužno slučaj. Kad je reč o gospodinu Ramiću, nešto od tog materijala koji je obelodanjen po Pravilu 68 je obelodanjen prekasno. Ustanoviću zašto nije obelodanjen ranije. Proveriću kasnije kakva je situacija sa generalom Van Balom pre nego što on dođe da svedoči i ukoliko nešto ustanovim, ja ću vam sve to preneti. Međutim, kada je reč o gospodinu Ramiću, mislim da se radi o kasnom obelodanjivanju nekih sudskih spisa kojima se optuženi već služio.

SUDIJA ROBINSON: Recite, gospodine Najš, koliko je toga ukupno prekasno obelodanjeno?

TUŽILAC NAJS: Kada je reč o gospodinu Ramiću, ne mogu to u ovom trenutku da vam kažem, moraću to da ustanovim, a u ovom trenutku čak ne mogu da kažem da se radi o ponovljenom obelodanjivanju, međutim kao što znate, naše obaveze iz Pravila 68 su prilično opsežne, zato smo juče održali još jedan sastanak sa amikusima, kako bismo se pobrinuli da se čini sve što se može činiti. To je sastanak na koji, na žalost, kao što vi to verovatno znate, saradnici optuženog nisu došli i oni na te sastanke ne dolaze, iako ih mi uvek pozivamo. Na tim sastancima mi pokušavamo da osiguramo da se

utvrde valjani parametri na osnovu kojih bi mogle da uslede pravovremeno objavljivanje dokumenata po Pravilu 68. Ne znam zbog čega je sad došlo do prekasnog obelodanjivanja, međutim, raspitaću se o razlogu i o količini stranica.

SUDIJA MEJ: Moramo tokom sledeće nedelje da ostavimo nešto vremena po strani kako bismo te stvari ponovo razmotrili. A sad, mislim da je najbolje da idemo dalje sa svedocima. Da, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo koliko sam dobio za Ramića, ovaj svežanj sam dobio za Ramića sinoć u zatvoru, za svedočenje koje je počeo juče. A drugo, vi ste mi juče odredili još 45 minuta za Ramića, međutim, ja imam previše dokumenata i još nešto pitanja tako da mi neće biti dovoljno da ga završim za 45 minuta, pa sam hteo da vam tražim da mi produžite vreme za...

SUDIJA MEJ: Hajde da počnemo sa unakrsnim ispitivanjem, pa ćemo onda da razmotrimo situaciju.

TUŽILAC NAJS: Još samo jedna kratka stvar. Vi se sećate da je svedok Lilić ostavio neke dokumente Veća za harmonizaciju, to su stenografske beleške onoga šta su učesnici na sastanku rekli, među njima i optuženi. Mi smo te dokumente dali na prevod, sada su se dokumenti vratili, radi se tek o radnoj verziji prevoda, to je nekih 700 strana na engleskom. Revidirani, autorizovani prevod će doći tek za nekoliko nedelja, mi na to ne možemo da utičemo. Optuženi, naravno ima originale i on razume te dokumente ukoliko bude želeo po njima unakrsno da ispituje. Međutim, sada bih želio da nam Pretresno veće kaže da li bi Pretresno veće želelo da nešto od tog oslobađajućeg materijala na koji optuženi može da se osloni, da li želi da ga dobije ranije, u radnoj verziji ili želi da pričekava još nekoliko nedelja na konačnu verziju.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Dajte nam radnu verziju prevoda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja nemam ta dokumenta Veća za harmonizaciju na koje se poziva gospodin Najns.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, molim vas da proverite situaciju u vezi sa tim.

TUŽILAC NAJS: Da, hoću.

SUDIJA MEJ: Molim da se uvede svedok.

TUŽILAC NAJS: Dok čekamo na svedoka predlažem da optuženi proveri dokazni predmet 469, tabulatore od 39 do 46.

SUDIJA MEJ: Gospodine Ramiću, izvinjavam se što ste morali da čekate, mi smo morali da rešimo neka proceduralna pitanja. Juče kad smo završili sa radom rekao sam da morate da imate priliku da vidite dokazni predmet D 184. Molim da se taj dokument pokaže svedoku. Imat li komentara na ovaj dokumentu ili ne?

SVEDOK RAMIĆ: Ja ovaj dokument nisam nikada do sada vidio, ovo je prvi put da ga gledam. Riječ je o juče pominjanoj terorističkoj akciji o navodnom miniranju, kako je gospodin Milošević rekao, dakle voza za Srbiju, naoružanja koje se odvozi iz Brčkog. Dakle, prvo moguće je da je ovo istinit dokumenat jer nosi datum 1991. godine. Drugo što je ovdje primjećujem, svi potpisnici ovoga dokumenta su ljudi koji su, kasnije u toku rata bili u stvari zločinci i mučitelji prema zarobljenom, prema zarobljenim građanima u gradu Brčkom, baš ovi potpisnici ovoga dokumenta, to su ti ljudi bili. Treća stvar, ponavljam, nikada nikakvo oružje nije izvoženo iz Brčkog prema Srbiji, samo je u obrnutom smislu. Na kraju u tom smislu želim da kažem i ovo: zašto bi neko ko želi da zaštiti sebe rušio odvoz oružja iz svoje sredine? Mogao je samo da to pozdravi. Na kraju krajeva i ako je bila ovakva aktivnost, ona mi nije bila poznata i mislim očigledno da to nije bilo poznato u tom periodu, ja se ne sjećam ni reakcije vojske, komandanta garnizona Milinkovića ili bilo koji drugi, oni nisu pravili nikakve posebne primedbe, toga bi se ja sjetio. Dakle, ako je bio ovaj akt nekakve terorističke pripreme, to je onda bilo moguće stvar pojedinca. Toliko.

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Imena potpisnika za koje vi kažete da su kriminalci i mučitelji, recite nam koji su to ljudi?

SVEDOK RAMIĆ: Ovde, kaže prvi dokumenat, zabilježio Petar Kaurinović. On je bio jedan od mučitelja i istražitelja u toku rata u, dakle, prostorijama tadašnjeg SUP-a, policijskog organa na agresorskoj strani. Zatim, to je bio Kondić Zoran koji je takođe bio član te ekipe, zatim ponovo Mihailović Krsto, takođe istražitelj koji je bio član te ekipe i ponavlja se Kondić Zoran i ponavlja se Mihailović Krsto.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, mislim da sadržina izjave nema nikakve veze sa ovim paušalnim optužbama koje svedok upućuje na adresu lica koja su potpisala izjavu, to su u to vreme službena lica u Sekretarijatu unutrašnjih poslova u Brčkom, je l' tako, gospodine Ramiću?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: To su lica koja su bili u sastavu policije agresorske strane nakon ratnih zbivanja. Oni su zaista bili policajci i prije rata, ali oni su bili u funkciji posle agresorskog dešavanja i okupacije Brčkog, to isto.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Ramiću, ta se uzjava odnosi na 1991. godinu i na teroristički akt povodom koga se istraga vrši i ovo vaše objašnjenje o neakvim naknadnim ulogama tih ljudi nema veze sa izjavom. Ja vas pitam u vezi s tom izjavom, dakle.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ove dokumente ja nisam vidio, oni su potpisani samo od lica koje sam malo prije opisao. Ja, dakle, prvo izražavam da su oni možda retroaktivno napravljeni. Druga stvar, ako jesu napravljeni u tom periodu, oni su očigledno imali određeni smisao da izazovu međusobne razdore između, na nacionalnoj osnovi. To je moje objašnjenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ta zaplena eksploziva i istraga koja se vrši povodom toga, to je da bi se izazvali sukobi na nacionalnoj osnovi?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ja sam juče rekao da je bilo puno šverca oružje, ja ne negiram da toga nije bilo, ja neću negirati da možda nije zaplijenjen ni neki eksploziv. Ja samo negiram da je to bilo namjenjeno u smislu rušenja nekakvoga voza, armijske opreme koja ida ka Srbiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To piše u izjavi koja vam je stavljena na uvid.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Jeste, ali tu izjavu su napisali ovi ljudi koje sam malopre opisao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Izjavu je dao čovek koji je uhvaćen sa eksplozivom. A da li ste upoznati sa činjenicom koja takođe stoji u toj izjavi da su ovi koji se tu pominju Vinko Vučićević, Željko Gašparević, Marko Kovačić, Antun Terzić, svi bili pripadnici MUP-a Hrvatske, jednice za posebne namene i da su po naređenju svog starešine, Martina Matkovića, krenuli u izvršenje ove diverzantske akcije miniranja voza sa vojnom opremom na železničkoj stanici u Brčkom. To vam isto piše u toj izjavi. To imate izjave i Ivanića i Vučićevića i Gašparevića. Je li vi to osporavate?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ne osporavam ni to, gospodine Miloševiću. Možda je to i tačno. Ja ponavljam da ovaj dokument nisam vidio i ponavljam da mi nije poznato u onome periodu i ja se ne sjećam ove, ovoga, ovoga, ove situacije kako je to bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Ramiću. A recite mi da li je tačno da su mostovi na Savi kod Brčkog s jedne strane reke bili obezbeđivani od pripadnika stanice milicije Brčko, koja je bila pod vašom kontrolom, a s druge strane reke od pripadnika MUP-a Hrvatske, je li tako?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Jeste, tačno je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, zbog čega onda tvrdite da su te mostove 1. maja porušili Srbi?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: To je potpuno jasno i do sada u više navrata, ovaj, dokazano. Prvo, imamo svjedoke žive i dan danas koji su bili tu na licu mjesta. Drugo, niz posrednih stvari ukazuju da je to upravo uradila, dakle, armija sa bosanske, sa brčanske strane. Mi imao i danas, ponavljam, žive svjedoke koji su bili čuvari, policajci na mostu i koji su bili zarobljeni. Svi do jednog tvrde, prvo, da je došla, da je došlo vojno vozilo sa pripadnicima obučenim u maskirnim armijskim uniformama, da su oni prvo zarobili grupu koja se nalazila ispod mosta, a da iza toga je došla druga grupa koja je zarobila policijsku patrolu na mostu. Treća grupa je dovela vozilo koje je bilo takođe "SMB" boje i odgurala ga i ovi zarobljeni su čuli razgovore tih ljudi koji su govorili dakle žargonom iz Srbije, ekavski i srbijanskim narječjem iz čega se zaključuje da je to grupa specijalaca koji su tu došli iz Srbije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I vi ste zaključili po tome što imate, što ništa nije dokazano, a dokazano je da je bila ova diverzija sa ovim sastavom po imenima koja vam stoje u toj izjavi i da su mostove srušili Srbi, odnosno JNA, po ovome što sad čujemo.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Upravo tako. Mostove je srušila JNA ili organizovano od strane JNA.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vrlo dobro. I za to imate, kažete, dokaze. Pa, što ih niste izneli?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Pa, ja vam govorim o dokazima. Ja nisam znao da ćete vi mene ovdje pitati to i da pribavim dokaze, ali ja vam govorim o dokazima. Postoje svjedoci koji su i danas živi, koji su bili policajci i čuvari koji tvrde da su ih zarobili ljudi u maskirnim armijskim uniformama ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to ste objasnili, pa ne morate da ponavljate. Dakle, imate s jedne strane izjavu koja govori o diverziji i svim učesnicima po imenu i prezimenu, i s druge strane, vašu tvrdnju da su neki neidentifikovani ljudi ...

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Gledajte, gospodine Milošević. Ovo je jednostavno iznošenje argumenata i raspravljanje sa svedokom. To je jednostavno trošenje vremena. Nije svedok zato ovamo došao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Idemo onda dalje. Gospodine Ramiću, vama je kao predsedniku opštine Brčko svakako poznato gde se nalazi Mestsna zajednica "Dizdaruša", jesam li u pravu?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, da li je tačno da je uz odobrenje vaše i vašeg brata, na području "Dizdaruše" još 1991. godine formirana jedinica koja je bila treća četa 108. brigade?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ne, to nije tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, ja ću vam dati dokument koji je svojevremeno zaplenjen koji pokazuje na području "Dizdaruše" 284 borca. Evo, ovo vam je dokument, on je na poslednjoj strani overen da je veran originalu: "Dizdaruša", spisak lica za popunu od 1 do 284, gde imate svih mogućih vrsta vojske, uključujući i posade protiv avionskih topova i tako da-

lje, znači od 1 do 284, spisak lica i datum dolaska, 1. maj, 1. maj, pa dalje, pa dalje i tako dalje, sa svim datumima dolaska, sa brojevima automatskih pušaka koje su zadužili, evo pogledajte ovaj spisak i njega takođe prilažem kao dokazni predmet jer je to 108. brigada, treća čete, spisak lica od 1 do 284, izvol'te.

TUŽILAC PEK: Časni Sude, mogu li da iznesem par zapažanja u vezi sa dokaznim predmetima koje uvodi optuženi? To nisu dokumenti koje je Tužilaštvo videlo ranije. Ja sam tokom noći imala mogućnost da pogledam da li mi to imamo u svojoj bazi podataka. Nemamo. Koliko sam shvatila, opšta politika do sad je bila da takva dokumenta treba da se uvedu zbog identifikacije pre nego što se uvode kao dokazni predmeti i ne znam da li će to biti odnos prema ovim dokumentima. Posebno kad je reč o tri dokumenta do sada, D 179, D 180 i D 184 i u vezi sa kojima je svedok izrazio sumnju u odnosu na njihovu autentičnost. Posebno kad je reč o dokumentu D 179 i D 180 koji su iz 1995. godine i za koje on misli da su izmišljeni.

SUDIJA MEJ: Očigledno optuženi dobija veliki broj informacija i na nama je, naravno, da razmotrimo koliku ćemo težinu dati tim dokumentima i koliko on ima, u stvari, podrške u svemu tome. Odakle dolaze ovi dokumenti, gospođo Pek (Pack)?

TUŽILAC PEK: Mislim da su svi ti dokumenti od vlast Republike Srpske, jer u zaglavlju piše Republika Srpska, Centar bezbednosti. Međutim nema, bar na nekim od njih nema pečata koji bi potvrdio njihovu autentičnost. Bojim se da ja to što piše ne mogu da razumem jer je napisano ćirilicom, možda optuženi može da nam pomogne oko toga, a pretpostavljam da su odatle. Jedino što želim da kažem je da ne insistiram u vezi sa ovim dokumentima, ali možda bi trebalo da bude opšti stav da Tužilaštvo ima mogućnost da pogleda ta dokumenta i da se proceni autentičnost ovih dokumenata i da se u međuvremenu oni obeleže samo zbog identifikacije.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Odgovor, gospođo Pek, je sledeći. Mi nećemo promeniti status ovih dokumenata, ali ako se u dogledno vreme dokaže da oni nisu autentični, vi ćete moći da ih osporavate i, naravno, vi to možete da dokažete. Ako se dokaže da oni nisu autentični, oni se uopšte neće biti uzeti u obzir

i, štaviše, to će nam reći nešto više o izvoru iz koga dolaze. S druge strane, ako se pokaže da su oni autentični, mi moramo da ih uzmemo u obzir i da vidimo koju ćemo težinu da im pridamo. Naravno, čak i ako su dokumenti prihvaćeni kao autentični, ne mora da znači da su istiniti ili da je njihov sadržaj istinit. Gospodine Ramiću, da li ima još nešto šta želite da kažete u vezi sa ovim dokumentom, izgleda da je reč, samo trenutak, dozvolite da mi sve bude jasno. Da li je tačno, tvrdi se da je to spisak jedne čete koja je osnovana 1991. godine u kojoj je bilo 284 pripadnika, dakle, to je četa ili brigada. Možete li da nam kažete da li je to ono što se tvrdi i da li vi imate nekih komentara u vezi sa tim?

SVEDOK RAMIĆ: Časni Sude, imam dosta da kažem po ovom dokumentu. Prvo, na naslovnoj strani ovog dokumenta piše da je to 108. brigada, treća četa "Dizdaruša". Hoću da pojasnim da je 108. brigada nastala 17. maja 1992. godine. A rat i okupacija Brčkog desila se 1. maja, znači, to je 17 dana nakon okupacije, u toku već potpuno snažnog dijelovanja agresorske strane prema dijelu brčanskog teritorija koji je ostao slobodan. Ovaj spisak predstavlja u stvari sav sastav stanovništva, muškog stanovništva Mjesne zajednice "Dizdaruša" i on je, očigledno napravljen sa namjerom da se iz tog spiska, vjerovatno, saberu nekakvi ljudi. Ali ponavljam to je moglo da nude tek iza 17. maja 1992. godine, jer do tada ime 108. brigada nije postojalo ni u kakvim žargonima, ni u kakvim pitanjima. Druga stvar, ovaj dokumenat je ovijeren pečatom, dakle Republike Srpske što znači da je on pronađen, ovjeren, vjerovatno kasnije, što takođe ukazuje da je ovaj, njegova vrijednost u skladu sa takvim gledanjem, verovatno i, ovaj, jasna. Iz svega, dakle zaključujem da ovo nije nikakav dokumenat koji ukazuje da je postojala nekakva treća četa 108. brigade prije početka ratnog zbivanja. To je moj komentar.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Ramiću, evo pogledajte od prvog rednog broja da se vodi datum stupanja vojnika ili pripadnika, 1. maj. Pa onda redom, pa imate do kraja tamo mnogo njih koji su stupili 1. maja, jer se od tada vodi kad je se tamo zaratilo. Drugo, da li je tačno da, kad pominjete pečat Republike Srpske, da govorite o overavanju verodostojnosti dokumenata jer ovde, na poslednjoj strani, na svim tim dokumentima piše to je dato radi overavanja, da je reč o fotokopiji koja je potpuno istovetna sa originalom. To je praktično formular i uz to stavljen pečat, kaže istovetan je sa njegovim originalom i sastoji se od 10 stranica. To je, dakle, službeno overavanje dokumentacije koja je nađena, a nije treća četa ...

SUDIJA MEJ: Ne, gospodine Miloševiću, vi znate da nije dozvoljeno da držate govore. Možete da postavljate pitanja svedoku. Čini se da ono šta optuženi tvrdi, gospodine Ramiću, je da je ovo istinski dokument koji je pronađen i pronašla ga je Republika Srpska i to je njihov pečat i izgleda da on tvrdi da je tu raniji datum od 17. maja 1992. godine za koji vi tvrdite da je na dokumentu. Možete li da nam pomognete oko toga?

SVEDOK RAMIĆ: Časni Sude, ja pokušavam da kažem sljedeće, da ovaj dokumenat predstavlja spisak muškaraca sa Mesne zajednice "Dizdaruša", da ni u kom slučaju ne predstavlja spisak nekakve čete. On ne nosi potpis nikakvog mjerodavnog lica iz komande brigade ili komande čete. Apsolutno nikakav potpis ovde ne postoji, što znači da ga je mogao napisati bilo ko. Druga stvar, časni Sude, pokušavam da kažem da čak i ako prihvatimo da je ovo nešto verodostojno kao spisak, on ni u kom slučaju ne može značit' da je ovo urađeno prije stvaranja 108. brigade, a 108. brigada, ponavljam, to je poznata činjenica je formirana 17. maja 1992. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Ramiću, pročitajte datum stupanja u jedinicu evo od prvog rednog broja. Je l' piše 1. maj?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, to što vi nazivate datum stupanja, uopće ne postoji ovde. Ovde piše nešto tako, dan dolaska ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste, dan dolaska u jedinicu, jeste.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Jeste, dan dolaska u jedinicu, piše se dan dolaska što ne znači u nekakvu jedinicu, druga stvar taj datum ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' piše 1. maj?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Piše 1. maj i tako dalje i tako dalje, nije samo 1. maj i tako dalje. Međutim, to ne znači, ja tvrdim da nije mogla biti formirana nikakva četa 1. maja jer nije postojala 108. brigada. I mislim da je to potpuno jasno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je moglo nekoliko dana kasnije da se proglasi za 108. brigadu, mogla je i da menja imena, ali to je treća četa iz „Dizdaruše“.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ali, gospodine Miloševiću, okupacija Brčkog desila se 1. maja. Čak i ako prihvatimo ovo što vi tvrdite, to je moglo da nastane nakon trenutka okupacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro, gospodine Ramiću, evo sad ću da vam pokažem, evo imam ovde da su oni bili ...

SUDIJA MEJ: Mi ćemo prvo da pogledamo taj dokument. Molim vas, dajte ga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Evo, prijatelj suda govori srpski, može da vam ga pročita i da vam kaže o kakvom se dokumentu radi.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, uradićemo sledeće. Prvo ćemo mi da pogledamo taj dokument, zato tražim od poslužitelja da nam dostavi taj dokument, a onda ćemo da odlučimo šta ćemo da uradimo sa njim.

SUDIJA MEJ: Ovaj ćemo da obeležimo za identifikaciju pošto je njegova priroda sporna.

sekretar: Dokument je obeležen za identifikaciju u D 185.

SUDIJA MEJ: Sada ćemo ga dati Tužilaštvu da ga pogleda na kratko, a onda amikusima i ako je potrebno, Tužilaštvo može da dobije nazad taj dokument. Izvolite, gospodine Milošević.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Ramiću ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Ramiću, izvinjavam se, vi ste hteli nešto da kažete. Šta ste želeli da kažete?

SVEDOK RAMIĆ: Htio sam da kažem da je ovo spisak ljudi mesne zajednice i da datum rukom neko ko je napisao, znači, da su ti ljudi živili na toj mjesnoj zajednici tog datuma, ništa više.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to znači, ono što piše da je to treća četa "Dizdruša", to ne znači da je vojna formacija nego spisak civila koji su živeli na toj lokaciji, je l' to mislite da kažete?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Da, to mislim da znači.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E, ako to znači, evo vam sad jedan dokument koji se odnosi na istu tu četu, ali je poređan tako, isto je napisan

rukom isto je originalni, isto ima potvrdu nadležnog organa da je istovetan sa originalom, pa onda ima komanda čete, pa redom, pa prvi vod, pa ceo njegov sastav, pa drugi vod, pa po odeljenjima, prvi drugi i treći vod i vidi se ko je strelac, ko je protivoklopnik, ko je komandir voda, ko je izviđač i tako dalje, dakle sa svim vojnim nazivima i kao što vidite, takođe ovde je reč o formaciji muslimanske vojske. Evo, pogledajte i ovaj dokument, tu se vidi da imate i vodove, odeljenje bestrzajnih topova, odeljenje protivavionskih topova, odeljenje minobacača, dakle "Duzdaruša" treća četa, možete da pogledate i ovaj dokument, da se radi potpuno o vojnoj formaciji ako vam je na onom prvom nedovoljno što piše treća četa. Ovde su i vodovi, odeljenja, komandiri vodova. Dok gledate, gospodine Ramiću, da li možete da vidite da li je tačno da je komandir prvog voda bio Dedović Ramiz?

SUDIJA MEJ: Ne, samo trenutak. Dajte prvo da svedok pogleda dokument, a onda možete da mu postavljate pitanja u vezi sa tim kada on bude imao mogućnost da da komentar na taj dokument.

SVEDOK RAMIĆ: Dakle, časni Sude, ja listam ovaj dokumenat i on za mene predstavlja spisak u kome su dakle spisak komanda čete, dijelovi čete, vodovi i tako dalje i tako dalje, a sa naslovom 108. brigada "Dizdaruša", treća četa. Ovdje ne postoji nikakav originalan datum iz koga se može vidjeti kad je ovo napravljeno. Dakle, to može da bude spisak nekakvih sastava ali, ni u kom slučaju on nije mogao da bude pre 17. maja. To je jedna stvar. Druga stvar, gospodine Miloševiću, ovo nije bila muslimanska vojska ako govorimo o vojsci, to je bila Armija BiH. Dokaz tome da je on imao multietnički sastav je upravo ovaj spisak koji vi meni prosleđujete, peti vod, komandir dakle petog voda, Hajduk Dragan, pošto on sigurno nije bio Musliman.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, pogledajte, imena su 95 posto muslimanska.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Tačno, Mjesna zajednica "Dizdaruša" imala je 95 posto muslimanskog sastava.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Ramiću, da li je to spisak koji je napisan rukom ili otkucan?

SVEDOK RAMIĆ: Časni Sude, ovo je spisak napisan rukom. Dakle, ništa otkucan i ni na koji način ne vidim nikakvo mjerodavno ime kao potpisnika

ovoga spiska ili nekoga ko predstavlja nekakvu, rekao bih komandnu figuru u 108. brigadi Brčkog. Ne postoji nikakav potpis, dakle, to je spisak napisan rukom kojega je takođe mogao da napiše bilo ko.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Ramiću, je l' vi tvrdite da to nisu ljudi koji su sastavljali, sačinjavali vojnu formaciju sa tim nazivom, treća četa i razmeštaj po vodovima, komandir prvog Dedović Ramiz, drugog Amir Šerifović, trećeg voda Ramiz Halilović, četvrtog voda Hazim Hasanović i petog voda Dragan Hajduk koga ste malopre citirali? Je l' to sve piše na tome? Je l' vi imate neki komentar, je l' to tako ili nije?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja ne negiram to, onda vi mene niste shvatili, ja samo hoću da kažem, taj spisak, prvo, nije jasno kad je sačinjen, nije jasno kad je sačinjen. Druga stvar, on ako je sačinjen i ako je originalan, mogao je da bude napravljen tek iza 17. maja. Treća stvar, ja ne negiram da nije postojala četa "Dizdaruša" u 108. brigadi, ali ona je nastala tek nakon 17. maja 1992. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to oko datuma ...

SUDIJA MEJ: Dajte da pogledamo dokument. Gospodine Ramiću, ovo je rukom pisan dokument, mi to ne možemo čitati, ne možemo da čitamo taj rukopis, ali čini se da je to, koliko sam ja shvatio vaše svedočenje, spisak treće čete 108. brigada, napisan je rukom, izgleda da je u nekoj formi napravljen, po vašem svedočenju postojala je takva četa takve brigade, ali je osnovana nakon okupacije. Je li to ono što vi tvrdite? Dakle, to nije sporno da je postojala ovakva organizacija, jedino što je sporno u ovom trenutku, kada je ona osnovana. Je li tako?

SVEDOK RAMIĆ: Tako je, gospodine Mej.

SUDIJA MEJ: Hvala vam. Hvala lepo. Uvrstićemo ovaj dokument u spis, molim vas sledeći broj.

sekretar: D 186.

SUDIJA MEJ: Izvolite. Dajte da svi vide taj dokument. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prvi dokument koji sam vam pokazao o trećoj četi "Dizdaruša" sadrži, sami ste pročitali datum 1. maj ...

SUDIJA MEJ: Ne, time smo se već bavili, na to se nećemo vraćati. Jer vi se tu raspravljate sa svedokom, mi smo čuli njegovo svedočenje, nema svrhe da se vraćamo na to ponovo. Mi ćemo doneti odluku o tome u dogledno vreme.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je jasno da na tom spisku, pored imena lica, postoji vrsta i serijski broj naoružanja kojim je to lice zaduženo? Jeste uspeli to da pogledate kad ste gledali? Govorim o prvom popisu ove "Dizdaruše".

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Pa, postoje nekakvi brojevi i oznake.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li to "AP" znači automatska puška, a pored toga serijski broj koji je dat u nekoliko cifara?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ne znam šta to znači, ne negiram da može se i tako tumačiti, ali može i nešto drugo. Međutim, ponavljam još jednom, četa je mogla postojati samo nakon 17. maja, pa prema tome i naoružanje te čete, isto tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ja mislim da ćemo sada imati jednu jasniju situaciju oko vremena. Pitam vas, gospodine Ramiću, je li tačno da ste još 1991. godine, kao i u "Dizdaruši", to ja tvrdim, sličnu jedinicu oformili u Mesnoj zajednici "Stari rasadnik"? I da je u okviru nje postojala takozvana prostorna jedinica i manevarska jedinica sastavljena od četa i vodova? Je li tako ili nije?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Nije tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije tačno?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A evo, sad ću da vam dam dokument, mesna zajednica, piše gore "Stari rasadnik, manevarska jedinica", pa onda, to znači manevarska jedinica koja ide na razne strane, prvo. Drugo, ovo je sad otkucan dokument, i nosi potpis komandanta štaba Teritorijalne odbrane mesne zajednice Imamović Meksuda. Znae Imamović Meksuda, pretpostavljam?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Baš ne mogu da se sjetim, ali ne negiram da nije postojao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne negirate. On je i potpisao ovaj dokument i rukom, na svakoj strani napisao: "Zborno mobilizacijsko mjesto biće u tajnosti, a u slučaju hitnosti, sazivanje jedinice pišaće na pozivima". Znači, jedinica formirana pre, jer ako bi bila formirana posle rata, što bi zborno mobilizacijsko mesto bilo u tajnosti i on to piše i isto potpisao "I. Meksud". Na svakoj stranici piše, "zborna mobilizacijska mesto biće u tajnosti" njegovim rukopisom, "a u slučaju hitnosti, sazivanje jedinice pišaće na pozivima," i potpisao "I. Meksud", a na kraju, "komandant štaba TO mesne zajednice, Imamović Meksud". Ovdje imate i minobacalije kaže, 82 milimetra i kamione i specijalnosti pojedinih pripadnika jedinice, takođe koliko ja vidim ovde, svu su Muslimani i dakle, ovde se radi o Mesnoj zajednici "Stari rasadnik", o manevarskoj jedinici i odelenjima i napomeni, mobilizacijsko mesto biće u tajnosti, a u slučaju hitnosti će da bude, evo, pogledajte ovaj dokument, on ima i potpis ovog Imamović Meksuda koga se vi ne sećate, je l' tako?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Moguće da ga znam, ja ne negiram.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A moguće da ga znate, dobro ...

SUDIJA MEJ: Dajte da svjedok vidi dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, otvorio sam vam ovde gde je njegov potpis, a vi onda okrenite s prve strane, pa pogledajte taj dokument.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Časni Sude, ja bih komentirao ovaj dokument na slijedeći način. Ponovno, radi se, dakle, o spisku ljudi iz mjesne zajednice formiranom u odjeljenja Teritorijalne odbrane, ali nije jasno kad je datum ovog dokumenta, dakle, kad je napravljen ovaj dokument. To je prva stvar. Druga stvar, gospodine Miloševiću, ovdje se spominje Teritorijalna odbrana mjesne zajednice. Časni Sude, ja želim da kažem da nakon zbivanja 1. maja i nakon već pominjanog nastupa na lokalnoj televiziji i objelodanjivanja putem televizije da je rat počeo i napad dakle agresorske JNA, a prema Mjesnoj zajednici baš "Dizdaruša", dakle, počeo je, to je bilo baš poslije podne oko 16.00. Nakon toga ja sam uspio jedva da se izvučem iz tog okruženje i isti dan naveče, poslije toga kao predsjednik opštine dao sam nalog da se formira Teritorijalna odbrana na slobodnom dijelu teritorije. Ako je, dakle ovo spisak te teritorijalne odbrane, ja je ne negiram, ali

ponavljam da je ovdje nedostajući datum ovoga dokumenta i da o tome možemo da razgovaramo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, samo pogledajte. Imate na prvoj strani, na drugoj strani, na trećoj strani, na desnoj margini svake, ova napomena koju je potpisao svaki put Imamović Meksud koji govori da se mobilizacijsko mesto drži u tajnosti i da će u slučaju hitnosti biti naznačeno na pozivu.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ovdje se govori o mobilizacijskom mjestu. Želim da vas podsjetim da riječ mobilizacija znači okupljanja u cilju stvaranja vojne jedinice. To znači da ona još nije bila formirana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine, valjda postojeće jedinica ta koja je formirana, na nju se onda odnosi primjedba da je mobilizacijsko mesto u tajnosti i da se onda mobilize, znači spremna jedinica, pa vidite tu po četama i vodovima, spremna jedinica sa svim elementima i kaže, "mobilizacijsko mesto u tajnosti, a u slučaju hitnosti biće napisano na pozivu".

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: A šta je sporno, gospodine Miloševiću? Ja na negiram da se nije formirala teritorijalna odbrana po mjesnim zajednicama koje su se branila od agresije nakon početka agresije, to znači 1. maja, oko 16.00 iza toga. Ja to ne negiram. Nastala je iza toga, stvarala se Teritorijalna odbrana, ja to prihvatam. Prema tome, nakon agresije stvarala se teritorijalna odbrana po slobodnim mjesnim zajednicama, to da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I onda se mobilizacijsko mesto držalo u tajnosti, ta Teritorijalna odbrana nije dejstvovala je l' tako, to hoćete da kažete?

SUDIJA MEJ: Ja moram ovo da prekinem. Imali ste priliku da unakrsno ispituјete o ovom dokumentu, a sada se opet raspravljate sa svedokom. Molim sledeći dokazni broj. I molim da vratimo dokument. Izvolite, gospodine Milošević.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Ramiću, pretpostavlјam da vam je poznata i Mesna zajednica "Brod", je l' tako?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa evo, ja imam kompletne podatke o Mesnoj zajednici "Brod", prostorna jedinica, komandir Pašić Ismet, pa onda redom, manevarska jedinica, sve po odelenjima, čete, kuriri, ovo je jedan prilično obiman dokument koji govori o vrlo brojnoj vojnoj formaciji samo znači na toj mesnoj zajednici "Brod". Čak imaju i deo vojne policije, a na kraju kaže: "Mobilizacijsko mesto zborna mesto Johak preko mosta". Eto, tako piše na kraju ovog dokumenta koji ima više strana i takođe overen da se vidi da je identičan sa originalom od strane vlasti Republike Srpske, pošto je ovo dokumentacija koju su oni u toku rata zaplenili. Pogledajte ovaj dokument koji se odnosi na Mesnu zajednicu "Brod". On je kucan na mašini.

SUDIJA MEJ: Pogledajte taj dokument, gospodine Ramiću, čini se da dokument nema datum, bar koliko je vidim, ukoliko pronađete datum, recite nam i ukoliko imate neki kratki komentar, molim vas da nam ga kažete.

SVEDOK RAMIĆ: Časni Sude, riječ je o sličnom dokumentu koji gospodin Milošević, dakle, podnosi ovdje o spisku ljudi sa mjesne zajednice koji su ovdje formirani u nekakve vodove i slične jedinice Teritorijalne odbrane te mesne zajednice. On nema datum, a ono što ja tvrdim jeste da je ovo spisak, ako je originalan, pošto ovdje nema dokaza da je originalan, on je otkucan na mašini, jasno, ovjeren pečatom Republike Srpske, znači retroaktivno, nema nikakvog potpisa, nikakvog imena koji predstavlja nekog odgovornog, dakle komandanta ali ako jeste originalan, ponavljam, on je mogao nastati tek nakon mog naloga o formiranju jedinica Teritorijalne odbrane po slobodnim mesnim zajednicama, a to je nakon okupacije grada Brčkog.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Ramiću, pošto ste vi bili predsjednik opštine, pretpostavljam da dobro znate da postoji Sekretarijat za opštu upravu u opštini gde se overavaju dokumenti i stavlja pečat da je dokument ili fotokopija veran originalu. U tom smislu dakle uvek imate na poledini i na svakoj strani pečat nadležnog organa u opštini koji pokazuje da je kopija verna originalu.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ne negiram priču o načinu ovjere dokumenta, ali ja ono upozoravam, sljedeće, ovde se radi o pečatu, dakle o overi Republike Srpske iz 1994. godine. Dakle, duboko, duboko retroaktivno nakon nekoliko godina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije to retroaktivno nego valjda kada su ta dokumenta zaplenjena, pa su pravili onda posle zaplene ne zna se koliko vremena, pravili prepise i overavali originalnost dokumenata čije kopije mi ovde imamo.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, a zar vi negirate sljedeće? 1994. godine Republika Srpska mogla je za nekoliko godina rata potpuno jasno da sazna sva imena boraca 108. brigade. Osim toga, sva dokumentacija građana ostala je u njenim arhivama, ona je to i odatle mogla da napravi. Zar vi možete negirati da ovo nije iskonstruisani dokument 1994. godine od strane organa Republika Srpske?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Naravno, to je jasno ...

SUDIJA MEJ: O tome ćemo mi da donesemo odluku. Nema smisla da se sada o tome raspravljate. Molim sledeći dokazni broj.

TUŽILAC PEK: Časni Sude, ako mi dozvolite ja bih predložila da se ovaj dokument označi samo za identifikaciju.

SUDIJA MEJ: Prvo da vidimo dokument. Nije sporno da je postojala jedinica teritorijalne odbrane. Nije sporno da je ovo možda popis pripadnika teritorijalne odbrane iako nije sasvim jasno kada je taj popis napravljen. Dokument nosi pečat i taj popis vredi onoliko koliko vredi, a ključno pitanje je kada je taj dokument nastao, a o tome ništa ne piše na samom dokumentu. Prema tome, mi ćemo ga prihvatiti, a ukoliko kasnije budu izneseni neki argumenti u prilog sumnje ovde autentičnosti tog dokumenta, onda ćemo se kasnije time pozabaviti.

sekretar: D 188.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Ramiću, recite mi, molim vas, da li su ove mesne zajednice "Brod", "Stari rasadnik", "Dizdaruša" na teritoriji koju ste vi držali u toku rata ili su jedržale srpske snage? Jesu li to na teritoriji koju ste vi držali sve vreme rata? I "Dizdaruša" i "Brod" i "Stari rasadnik".

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: U trenutku okupacije, znači 1. maja 1992. godine, to su teritorije koje su bile slobodne teritorije na kojoj smo se mi nalazili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I dokle su bile tako slobodne teritorije kako ih vi nazivate? Kad su prestale da budu, po vašem mišljenju, po podacima koje imate, tako slobodne teritorije?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Tokom rata, ratne aktivnosti su se dešavale i agresorska strana je potisnula nas sa tih teritorija, to sad ne mogu tačno da kažem, ali dijelove grada Brčkog držali smo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja vas pitam za ove tri mesne zajednice koje sam sad pominjao, jesu one i kad su bile u rukama vaših snaga? Samo mi kažite to.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: One su bile slobodne tokom prvih, dakle, Mjesna zajednica "Dizdaruša" i Mjesna zajednica "Rasadnik" i Mjesna zajednica "Brod" bile su slobodne tokom nekoliko mjeseci, možda i godinu dana od početka rata, znači od 1. maja 1992. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, te formacije su držale tu teritoriju?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Tu slobodnu teritoriju štatile su i držale, dakle, ovaj, jedinice 108. brigade i ja ne negiram da u sastavu tih jedinica nisu bile i čete, odnosno, vodovi iz ovih mjesnih zajednica. One jesu bile sastavni dijelovi 108. brigade.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, imate vremena još do kraja ove sednice. Znači, 20 minuta povrh onoga što smo vam ranije rekli. Produženje od 50 posto, mislim da je to dovoljno. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću da gledam da samo uključim ova dokumenta. Molim vas, je l' vam poznato ko je Saković Šemso?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li on bio predsjednik Mesne zajednice "Broduša" i direktor preduzeća "Sava"?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' se on bavio aktivnostima nabavke oružja za Muslimane?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ne, to mi nije poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A da li je tačno da su za prihvatanje naoružanja u Mesnoj zajednici "Stari rasadnik" bili zaduženi Meksud Imamović, Bećirović Nedžad, Nedeljko Esad, Alić Ahmed, Zlatarac Mujo, Mustafa Halilović i Smajić Šemsudin? Je li to tačno ili nije?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, da bih odgovorio, ja ne znam o kakvom naoružanju vi govorite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Pošto ne znate o kakvom naoružanju, znači nije bilo nikakvog naoružanja i ovo naoružanje što je na ovim spiskovima, to je sve izmišljeno, je l' tako?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Nikakvo naoružavanje, organizovano, sistematski i poznato nije bilo do trenutka agresije, do 1. maja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Ja imam ovde informaciju sličnu onima koje sam juče na početku davao, gde se kaže: "Na potezu Brčko - Brka -Maoče, put i naseljena mesta obezbeđivali su samo muslimanski milicionari. Kasnije se to videlo da im je to bio cilj da bude takav sastav radi bezbednog prevoza oružja. Napominje se postavljanje Šahović Šemse, predsednika Mesne zajednice "Broduša" za direktora "KRO Sava", Brčko, samo radi toga da bi Šemso bio ličnost u gradu koja će kreirati sve aktivnosti oko nabavke oružja za Muslimane". Onda se govori o ovom prihvatu ...

SUDIJA MEJ: Nemojte da čitate prebrzo, gospodine Milošević. Imajte na umu prevodioce.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu, gospodine Mej, pošto sam u vremenskom tesnaču, vodiću računa, naravno i o tome. I onda kaže: "Naoružavanje stranke pripadnika SDA vršeno je preko čelnika, braće Ramić," to ste vi i vaš brat, "Šemse Šahovića i direktora radne organizacije "Laser" Vejzović Ibrahima, direktora carinske zone Dedelić Ismeta, direktora radne organizacije "Žitopromet" Trpljanin Šabana. A oružje je uglavnom dolazilo iz Hrvatske preko starog mosta na reci Savi. Operativne poslove za dovoz i pratnju oružja vršio je Badnjević Haćim i Pezerović Zekerija. Pezerović je u Brčkom legalno držao prodavnicu oružja, pa su on i Badnjević, uz pomoć ...

SUDIJA MEJ: Čekajte. Vi trošite vaše vreme na čitanje tog kompletnog dokumenta. Pokušajte da ga sažmete. Iznesite svedoku poentu ovog dokumenta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' nije tačno ovo što sam pročitao, gospodine Ramiću?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ne, nije tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li tačno da su ljudi srpske nacionalnosti, evo, na primer, Ilić Živko koji je imao prodavnicu mešovite robe u gornjem Rakiću koji je godinu pre izbivanja rata morao da napusti, a i kuću koju je sagradio u Mesnoj zajednici "Stari rasadnik" nije spavao pet, šest meseci pre izbivanja rata upravo zbog, je l' to bila pojava koja je bila karakteristična za ...

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Časni Sude, dozvolite mi jedan komentar. Gospodine Miloševiću, vi sami ulazite u svoju koliziju. Jučer ste mi dokazivali kako je policija, a ta policija bili su sve pripadnici muslimanske nacionalnosti, zaustavljala šverc naoružanja. Danas mi tvrdite da je ta ista policija omogućavala naoružanje za koje kažete da sam, između ostalog organizovao i ja. To je prva stvar. Druga stvar, molim vas, nisam završio, gospodine Miloševiću. Vi meni juče tvrdite da je postojao nekakv sastanak u "Rasadniku" o organizovanju borbi, ne znam ni ja ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nemamo vremena ...

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Da, imamo vremena, moram vam odgovoriti i tu spominjete čovjeka srpske nacionalnosti, a sad mi spominjete o tome kako su ti ljudi srpske nacionalnosti morali bježati iz "Starog rasadnika". Zar to nije kolizija?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Ramiću, ja vam citiram službenu zabelešku napravljenu u Stanici javne bezbednosti Brčko koja opisuje sve ove vaše aktivnosti pre rata. Molim da se samo uvede kao dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Molim da se dokumenat preda svedoku kako bi mogao da ga prokomentariše.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam vam obeležio markerom ono šta smatram najvažnije da bih uštedeo vreme. Vi poznajete te ljude, jesu li oni radili to što tu piše ili nisu?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ja poznajem ovde veliki spisak ljudi. Spominjete mi Šemsu Isakovića koga veoma dobro poznajem i ove druge koje ste pominjali takođe dobro poznajem. Negiram da su oni organizovali i sprovođili naoružanje prije 1. maja 1992. godine. To negiram. Druga stvar, ovaj dokument koji vi nazivate dokumentom, takođe nosi datum 18. oktobar 1995. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kao i oni prethodni koji sadrže informacije o tome šta se tamo događalo?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Znači, ovaj dokument je pravljen na samome kraju rata, mislim čak da je rat bio završen.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, onda mi samo kažite da je iz nekog naoružanja, a ja tvrdim ovoga koga ste na ovakav način nabavljali, još pre izbijanja sukoba otvarana vatra na vozila JNA i prema samom garnizonu JNA?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Nije tačno, to mi nije poznato.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi kažete na strani 8 svoje izjave kako ste ostatak rata u Brčkom odmah posle 1. maja 1992. proveli u slobodnom delu Brčkog. To je vaš izraz.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Moguće da sam tako napisao, smisao znači da sam u slobodnom dijelu općine Brčko.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, ove mesne zajednice koje ste opisali, o kojima smo govorili, nisu spadale u taj deo?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Spadale su i one.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Do kada?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Pa, spominjali smo to malo prije. "Rasadnik" i „Dizdaruša“ bile su dakle slobodne nekoliko mjeseci, ja vam ne mogu tačno rijeći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, onda mi recite pošto su bile slobodne, čime ste vi to onda odbranili te delove koje nazivate slobodnim ako niste imali oružje?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, to je potpuno jasno. I u onoj Jugoslaviji koja je nestala određeni broj ljudi imali su svoje privatno

naoružanje, lovačko ili neko slično. Čekajte, gospodine Miloševiću, da vam odgovorim. Jedan broj ljudi bio je u članstvu zakonite tada, dakle, prije ratne državne organizacije teritorijalne odbrane, imali su oružje. Jedan broj ljudi bio je u profesionalnom sastavu policije ili u rezervnom sastavu policije, oni su imali oružje. To je to oružje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Ramiću, ja zaista nemam vremena da u to sada dalje ulazim, ali je jasno da ste morali imati oružje ako ste uspjeli da, kako vi tvrdite, da držite nekakav deo Brčkog da ne bude zauzet. Je li vam poznato da je protiv vas i vašeg brata i još jednog broja ljudi u Republici Srpskoj u Brčkom 9. novembra 1995. godine podignuta krivična prijava kojom ste osumnjičeni za krivično delo oružane pobune? Je li vam to poznato?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: To mi nije bilo poznato. O tome sam čuo sasvim slučajno, tek nakon rata, mislim da je to bilo krajem 1995. godine ili početkom 1996. godine, dakle da smo optuženi za nekakav ratni zločin. To sam čuo tek tada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a je li vam poznato, ja ću dati ovo zajedno da pogleda svedok ovih nekoliko dokumenata pošto su ovo sudski dokumenti da je javno tužilaštvo Brčkog 9. juna 1994. godine, protiv vas kao prvooptuženog podiglo optužnicu zbog krivičnog dela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva? Je li vam to poznato? Znači, 9. juna 1994. godine.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Pa, to je taj dokument koji vi pominjete, dakle, nešto što sam saznao tek nakon, ovaj, rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vi poričete da ste izdali naređenje za napad na srpsko selo Bukovac koji je izvršen u septembru 1992. godine?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Naravno da poričem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Poričete i da ste veliki broj Srba tada ubili, da ste ostale odveli u koncentracione logore gde su mučeni, zlostavljani, a neki i fizički likvidirani. To sve piše u ovoj optužnici.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, to sve piše u dokumentu koji kako i sami kažete je napravljen 1994. godine, o događajima iz 1992. godine. Časni Sude, molim dopuštenje na jedan komentar. Dakle,

časni Sude, želim da komentiram, pominjana optužnica protiv mene i još nekih drugih lica, na kraju rata, je jedna konstrukcija koja je bila karakteristična za agresorsku stranu da nakon počinjenih zločina optužuje upravo žrtvu za takvu vrstu zločina. To je prva stvar. Druga stvar, gospodine Miloševiću, ja nisam mogao ni teoretski, a praktično svakako izdati nalog za napad na to selo koje vi spominjete iz prostog razloga što je već tada postojala Armija Bosne i Hercegovine koja je imala svoju hijerarhijsku liniju van koje sam se ja, kao predstavnik civilne vlasti, nalazio. I to ni teoretski nije bilo moguće.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi niste naredili napad na civilno stanovništvo i ovi civili koji se svi ovde ...

SUDIJA MEJ: On je to već rekao. Svedok je već odgovorio na to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pominju u toj optužnici ubijeni ili nisu? Jesu li odvedeni u koncentracione logore ili nisu? Jesu li mučeni ili nisu? Samo mi to odgovorite.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: To je, gospodine Miloševiću, to je farsa koju vi spominjete i to je jasno. Časni Sude, molim vas da imate u vidu da je ovdje optuživanje žrtve, a ne zločinca. Dakle, to je bilo karakteristično za agresorsku stranu ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Ramiću, imamo sve to u vidu, mi smo ovakvu vrstu navoda protiv svedoka čuli i ranije. Morate da shvatite da ako mi uvrstimo te dokumente u spis da ih mi uvrstavamo tek kao dokumente. To ne znači da im mi pridajemo neku važnost, odnosno, težinu. Mi ćemo kasnije morati da ih razmotrimo u svetlu svih ostalih dokaznih predmeta. Mi znamo da su i ranije iznošene tvrdnje protiv žrtava. Prema tome, to je nešto što imamo na umu. Da vidimo sada, što ćemo sa tim dokumentima. Znači, dokument od 18., samo trenutak, 18. oktobar se uvrštava u spis, odnosno, označava za identifikaciju, evo, dokument je ovde, dajte mu, molim vas sledeći broj.

sekretar: D 189 označeno za identifikaciju.

SUDIJA MEJ: Da li želite da uvrstite i tu optužnicu koju imate, gospodine Milošević?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam citirao tri dokumenta, gospodine Mej, jer štedim vreme, a imam, je l' znate da je protiv vas takođe podignuta optužnica zbog izvršenog napada, ubistva više lica srpske nacionalnosti u selima Vujčići, Gajevi i Lukavac septembra meseca 1992. godine? Da li to znate?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Časni Sude, molim komentar i u vezi ovoga. Gospodine Miloševiću, vi govorite o istoj stvari očigledno. Govorite o slučaju Bukvik u čijem sastavu se nalazi, gospodine Miloševiću, ja to bolje znam od vas. Znam da se uz Bukvik nalazi selo Bukovac, selo Vitanovići, zaseoci ove koje vi spominjete, to je sve u sastavu istog predmeta, iste teritorije. Časni Sude, u septembru 1992. godine Armija Bosne i Hercegovine, zapravo 108. brigada imala je sukob sa agresorskom stranom u toj poziciji. Rezultat tog sukoba vjerovatno su i neki mrtvi ljudi koje gospodin Milošević spominje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, i ovi što su vođeni u koncentracione logore i tamo razbijane glave tamo sečene i ...

SUDIJA MEJ: Ne, to apsolutno ne možete da radite. Već ste takve tvrdnje izneli, svedok ih je negirao i ne možete da ih dokazujete tako što ćete ih jednostavno ponavljati. Idemo dalje. Imate još dva minuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, ovo su sve različite optužnice za ova različita sela iako gospodin Ramić govori da je sve to jedno te isto. Ja vas molim da to imate u vidu. Da li vam je poznato da ste presudom Suda u Brčkom K-864 od 5. jula 1995. godine osuđeni zbog navedenih krivičnih dela kao i vaš brat Ibrahim na kaznu u trajanju od 15 godina?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Zapravo vi govorite o tom dokumentu koga sam ja pominjao da sam za njega čuo u 1995. godini. To jeste to što sam ja čuo, dakle, da je nekakav sud mene osudio za nekakav ratni zločin, što je čista jedna farsa i dakle jedno igranje sa zločinima jedne strane koju želi da pripiše drugoj strani.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, ovo je presuda Suda ...

SUDIJA MEJ: Da, to je već rekao, odgovorio je na to. Kaže da se radi o farsii. Dobro, idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mislim da se ovde radi o farsu, gospodine Mej, a ovo su sve činjenice sadržane, ovo su sve sudski dokumenti i ovo je presuda, ovo nije čak više ni optužnica nego presuda, je l' vam poznato ...

SUDIJA MEJ: Vaše vreme ja sada isteklo. Rekli ste šta ste želeli da kažete, shvatili smo i uzećemo to u obzir i razmotriti šta da uradimo sa svim tim sudskim dokumentima. Nakon pauze, saslušaćemo amikuse ukoliko bude pitanja i zatim još optužba. U redu, idemo na pauzu od 20 minuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam tražio da se ovi sudski dokumenti uvedu kao dokazni predmet. Pretpostavljam da im neće osporiti autentičnost, gospodine Ramić.

SVEDOK RAMIĆ: Je l' tražite moj odgovor?

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Znamo koji će biti vaš odgovor, kasnije ćemo to razmotriti.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Prihvaćemo ove sudske dokumente, ali bez ikakvog ocenjivanja ili davanja težine. Prihvatamo ih samo i za zapisnik samo konstatujemo da postoje. Počecemo sa optužnicama. Gospodine Milošević, da li vi imate te dokumente? Možda bi mogli da nam date dve optužnice, a presudom ćemo se posebno pozabaviti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Izvolite, gospodine Mej. Imam optužnicu od 9. novembra 1995. godine, pa, zapravo to je pre krivična prijava nego optužnica, od 9. juna 1994. godine, sve sam ih citirao. Zatim, imam optužnicu od 14. jula 1994. godine, pa onda optužnicu od 16. jula 1994. godine i optužnicu od 26. jula 1994. godine i presudu od 5 ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Dajte prvo da uvedemo sve optužnice i svim optužnicama zajedno daćemo jedan broj.

sekretar: D 190.

SUDIJA MEJ: Dakle, to su optužnice, a presudi ćemo dati sledeći broj. Molim vas da predate taj dokument.

sekretar: D 191.

SUDIJA MEJ: Molim vas broj za presudu.

sekretar: D 191.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Ramiću, da li ste vi znali za ove optužnice i optužbe kojima se teretite?

SVEDOK RAMIĆ: Ne, nisam znao, to sam saznao o tome sasvim slučajno i to nakon ovoga datuma o tim navodnim presudama. Poslije, to je bilo krajem, to je bilo krajem, nisam siguran da li je to bio jedanaestog ili dvanaestog mjeseca 1995. godine ili prvog ili drugog mjeseca 1996. godine.

SUDIJA ROBINSON: Dakle, onda vi nikada niste bili uhapšeni u vezi sa ovim optužnicama?

SVEDOK RAMIĆ: Pa, časni Sude, to, naravno, ni govora, i smatram da je ovo čista farsa, ovaj, i o tome bih mogao puno toga da pričam.

SUDIJA ROBINSON: Onda je presuda donesena u vašem odsustvu, je li tako?

SVEDOK RAMIĆ: Vjerovatno. Vjerovatno je tako, ja nisam imao pojma o tome.

SUDIJA MEJ: Gospodine Tapuškoviću, izvolite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Časne sudije, pre nekoliko dana, tačnije 8. septembra 2003. godine kao amikusi dobili smo prilično materijala po Pravilu 68 koje se tiče i oslobađajućih elemenata, a među njima, da vas ne bih sa svim tim stvarima opterećivao, i obzirom na ovo na čemu je već insistirao gospodin Slobodan Milošević, ja sam ovde, od svega toga, izabrao nekoliko dokumenata iz 1993. godine, dakle, još pre nego što je osnovan ovaj Sud. Dva dokumenta su iz januara 1993. godine, početak te

godine i dva dokumenta su iz februara te godine. U sva ta četiri slučaja kad se radi o ovim dokumentima odnose se na krivičnu prijavu za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. Zakona SFRJ, Krivičnog zakona SFRJ, i po svim tim krivičnim prijavama navodi se tačno događaj, mesto, datun, žrtve, a po sve te četiri prijave prvoosumnjicheni je Ramić Mustafa. Drugi je, imam još četiri, ali ne bih vas time opterećivao, čini mi se da bi ovo moglo da bude nešto što bi trebalo da i vi procenite obzirom da stiže od Tužilaštva i da Tužilaštvo ima to. Ja bih samo svedoka pitao, da li vam je poznato za događaje koji su obuhvaćeni ovim krivičnim prijavama gde se navodi da su vas ljudi, evo, kako ovde piše, prepoznali meštani sela Bukovca, da ste učestvovali u određenim radnjama koje su navedene u ovim krivičnim prijavama ili ne?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ako mogu da razjasnim. Vi tražite odgovor o događajima?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa evo, na primer, uzmimo samo ovaj događaj od 11. februara 1992. godine, 17.30 i određena akcija, ovde se navode žrtve, osam ljudi je izgubilo život i ovde se tvrdi da vas je jedan broj meštana u selu Bukovica prepoznao kao izvršioca tih radnji. Da li je to tačno ili ne, da li vi išta znate o tome ili ne?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Molim vas, samo malo prije ste rekli 11. februar 1992.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ne, 11. septembra. Izvršen 11. septembra oko 17.30 od strane jedinica u sastavu 108. brčanske brigade u čijim redovima su bili prijavljeni, pa se navodite vi kao prvi, a koji su prepoznati od strane jednog broja meštana sela Bukovca. Da li išta znate o tome ili ne?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Časni Sude, dopustite mi da obrazložim ovo. Da bih odgovorio na ovo, moram dati jedno obrazloženje. Dakle, radi se o slijedećem. Unutar slobodne teritorije Brčkoga na kojem sam se nalazio i ja i koji je branila 108. brigada, nalazilo se jedno područje, to je selo Bukvik sa ovim pominjanim selima zajedno, dakle duboko iza linije fronta, otprilike sedam do 10 kilometara. To područje je područje čisto etničkih srpskih sela. Tu, bilo nam je poznato, postojala je organizovana oružana skupina. Međutim, Armija BiH nije zalazila u to područje i nije bivalo nikakvih incidenata punih četiri mjeseca. Dakle, agresija, odnosno, okupacija Brčkog desila se 1. maja 1992. godine, imamo maj mjesec, juni, juli, avgust. Doga-

đaji se dešavaju tek početkom septembra mjeseca. Za čitavo ovo vrijeme, brigada je pokušavala u više navrata razgovarati sa naoružanim ljudima, dakle pripadnicima nekakve vojne strukture u tim selima da se mirno razoružaju i da dakle to područje bude uključeno u odbranu. Takođe razgovori su trajali dugo vremena i sukoba nije bilo. Međutim, napominjem, u nekoliko navrata u tom periodu desila se situacije da je okupatorska strana provalila u područja koja je željela dakle da prisajedini sobom i pri tom je učinila niz kojekakvih zločina. Ponukano time, a i iz vijesti koje su dobivene nakon presjecanja linije komunikacije među strane, druge strane, okupatorske strane i ovde ovih sela dakle ta komunikacija išla je kroz naš taj slobodni teritorij, dakle presečena je ta komunikacija, ustanovljeno je da se okupatorska strana priprema da dakle uđe u to područje. Sve to sam naknadno saznao od komande 108. brigade, jer ja lično nisam u tome učestvovao pošto sam bio u stvari civilni predstavnik vlasti. Došlo je do toga da je predstavnik brigade pokušao ponovo, sa bijelom zastavicom, da uđe u to selo i da razgovara sa ljudima pri čemu je bio ubijen. Iza toga je došlo do nekontrolisanoga sukoba i ja ne znam šta se sve tu desilo ali dakle 108. brigada je zauzela to područje i pri tome, moram i to da kažem, našla veliku količinu naoružanja, četiri teška mitraljeza, nekoliko ručnih bacača i mislim da je bilo riječ o 150 do 200 automatskih pušaka, mnogo eksploziva, mnogo bombi, mnogo metaka i tako dalje i tako dalje.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa, da li je bilo žrtava na srpskoj strani?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ja vjerujem da je bilo žrtava na srpskoj strani, ali ono što hoću da kažem, te žrtve sve su bile naoružane.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, da li mogu još samo da kažete nešto u vezi ove druge krivične prijave i ja se ne bih više zadržavao na tim događajima. Ali, evo, navodi se ovde napad na selo Bijela, opština Brčko koji je izvršen 11. jula u vremenskom periodu od 11.30 do 14.00 i u tom napadu, kako se ovde navodi, i u ovoj krivičnoj prijavi ste vi prvoosumnjičeni, a došlo je takođe da određenog broja žrtava. Da li znate nešto o tome ili ne?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Dakle, selo Bijela je duboko unutar slobodne teritorije, dakle iza linije fronta nekih 15 do 20 kilometara. To prvo imajte u vidu. Druga stvar, to sjelo je bio miješanog sastava pri čemu je oko 70 posto mještana bilo hrvatske nacionalnosti, a 30 posto srpske nacionalnosti i od samog početka, trenutka, dakle, ratnih zbivanja, od trenutka okupacije

1. maja, to selo bilo je uključeno u odbranu zajedno sa ostalim strukturama. Ja ne negiram da je bilo neki napad na to selo, ali ne mogu da negiram da nije se desilo nešto što meni tog momenta nije bilo poznato. I još jedan komentar molim, časni Sude, da imate u vidu, ja se vjerovatno tu spominjem kao čovjek koji se u tom momentu nalazio na čelu civilnoga dijela vlasti. I moje pominjanje u kontekstu nekakvih ratnih dakle zbivanja, napada, borbi i i tako dalje je potpuno apsurdno.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Časne sudije, ja vas ne bih dalje zadržavao na tim dokumentima, ali smatram da bi Sud trebao da ima ova dokumenta da ih pogleda jer su to dokumenta koja su pribavljena od strane Tužilaštva. To su četiri krivične prijave, ja bih vas molio da se to, eventualno uključi.

SUDIJA MEJ: Dajte da im damo sledeći "C" broj. Dakle, sudski broj.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Izvinjavam se, ovde je ova prva strana sa mojim potpisom, ali tako sam dobio.

SUDIJA MEJ: Dobiće broj za trenutak. Izvolite, gospodine Tapušковиću.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Časne sudije, ja bih svedoka pitao samo nekoliko stvari o tome šta je preduzimala Jugoslovenska narodna armija u onom momentu kada je sve to počelo, 1. maja, kako je ovde kazano, a tiče se događaja oko onih mostova. Vi ste o tome veoma detaljno bili ispitani, gospodine svedoče, 10. i 12. decembra u Tužilaštvu, ja bih molio da ako bi Tužilaštvo moglo da pred svedoka postavi ovaj njegov iskaz koji je dao u decembru mesecu 1998. godine. Gospodine Ramiću, pogledajte stranicu 7, četvrti pasus. Evo šta ste vi tada govorili oko dizanja mostova u vazduh. Vi ste tu četvrtom pasusu kazali: "Tri dana pre nego što su mostovi dignuti u vazduh, bio sam toliko zabrinut zbog mogućnosti sukoba da sam svoju porodicu poslao u Zagreb," je l' tako?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: U sledećem pasusu ste rekli: "U to vreme ste bili već primećeni da vas prate". Ko vas prati?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: I odgovor na to pitanje zahtjeva jedno obrazloženje časni Sude...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Onda mi nije neophodno, časni Sude. Ja bih hteo da pitam ovo. Vi ste tu na tom mestu kazali: "Noć kada su mostovi dignuti u vazduh, proveo sam kod svoje sestre," je l' tako?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dakle, vi niste imali nikakva neposredna saznanja o tome šta se događalo oko mostova, je l' tako?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Nisam baš razumio pitanje. Kako nisam imao saznanja, o čemu?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pazite, vi ste ovde rekli da ste tada bili kod sestre, ovde u ovom vašem iskazu, celom vašem iskazu koji se nalazi pred vama, vi nigde niste spominjali da JNA ima ikakve veze sa dizanjem mostova u vazduh. Čak ste kazali, pogledajte stranu 8, pa treći pasus, kada ste tamo davali neku izjavu i kada se o tome govorilo u Tužilaštvu i kad ste govorili tada, toga dana, odmah kad se to dogodilo, vi ste rekli da je neko pokušao da isprovocira sukob dizanjem mostova u vazduh. Niste nigde spomenuli da Jugoslovenska narodna armija ima ikakve veze sa mostovima u svojim iskazima, u svom iskazu od decembra 1998. godine. Zašto i da li to možete da objasnite?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Dakle, gospodine Tapušковиću, ja sam malo prije pojasnio da je to, da dizanje mosta učinila Jugoslovenska narodna armija, njeni predstavnici, njena organizacija.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: To sam razumeo, zašto to niste kazali odmah?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ovdje, ja, ovaj, ovaj moj pasus, vi pogrešno tumačite, ja ovdje govorim sljedeće, u razgovorima tog dana, a to se desilo 30. maja ujutro, znači dan prije okupacije. U razgovorima sa armijom, naravno da je nama i meni bilo jasno ko je i zašto je to uradio. Ja sam pokušao da spriječim nastajanje ratnoga sukoba i, naravno, da glavna stvar koju sam trebao da obavim, to su razgovori sa armijom, sa onim potencijalno drugom stranom. U tim pregovorima, ja da bih postigao ono što sam želio, a to je smirivanje stanja, ne izazivanje sukoba, nisam mogao nastupati optužujući ih da su oni to uradili. Ja to nisam htio.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Razumem, ali zašto niste istražiteljima kazali ovo što ste danas ispričali? Upravo to što ste danas kazali da je

Jugoslovenska narodna armija digla mostove u vazduh, zašto to tada niste kazali 1998. godine? Ja razumem što dva dana nakon događaja to niste kazali ali zašto 1998. godine, kada ste sve to objašnjavali niste izgovorili i rekli odmah Tužilaštvu, kako to objašnjavate?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: To, vjerovatno, vjerovatno nije bilo na takav način razgovarano. Moguće da me nisu ni pitali, moguće da tog momenta nisam, jednostavno to, ovaj, konstatovao, ali nisam ni na koji način rekao da je neko drugi uradio ili da nisam znao ko je to uradio.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ali, molim vas, da li bi mogli uopšte da objasnite koji bi interes Jugoslovenska narodna armija koja ima teško naoružanje, vozila, tenkove koje vozi u Srbiju i vraća iz Srbije kako vi kažete, povlači ili dovlači, koji bi interes Jugoslovenska narodna armija imala da ostane bez mostova i tako onemogući bilo koju svoju akciju? Jer jedna ozbiljna armija kakva je bila Jugoslovenska narodna armija, apsolutno ne bi mogla da funkcioniše bez mostova. Koji bi interes imala Jugoslovenska armija dakle da ruši mostove u tom momentu kad još sukoba nije bilo?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Gospodine Tapušковиću, upravo tu i jeste odgovor. Ona je imala i te kakav interes, interes je bio slijedeći. Taj most je bio pupčana vrpca koja je vezivala grad Brčko, do tada slobodan, sa Hrvatskom koja u tom periodu već je uspijevala da rešava rat u svoju korist protiv te armije. Znači, sa druge strane, nalazila se potencijalna, dakle jedna slobodna teritorija koja je mogla pomoći slobodnom Brčkom, a prvi je bio cilj da to presječe. To je bio jedan razlog, dakle da nama prijesече odstupnicu leđa. To je bio jedan razlog. Drugi razlog, armiji je bio interes da rušenjem mostova, ona je, dakle, eksploziv koji je stavljen na mostove namjerno predimenzionira tako da su te eksplozije izazvale pravi kaos i pometnju u gradu i jednostavno razbio svaki koncept mogućega organizovanja u smislu odbrane.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Ali i otprilike bih samo još ovo hteo da čujem od vas jer vi ste juče spomenuli da je, u tom momentu, na mostu bilo oko 150 ljudi, civila, u momentu dizanja mosta u vazduh.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ali riječ je o civilima koji su prelazili most iz Hrvatske, dakle, o građanima koji su se vraćali svojim kućama, koji su negdje radili kao nekakvi, kako bih rekao radnici u inostranstvu, vraćali su se kućama za 1. maj, to su bili ti civili, to su bili djeca i žene i tako dalje.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dobro, znači u momentu dizanja mosta u vazduh, svi su oni bili na mostu. Pa, je li to znači da je bilo mnogo žrtava? To nigde niste spominjali ranije, apsolutno nigde nema toga u vašem iskazu ranije. Čak niste naveli da znate i za jednu žrtvu direktno.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ama nemojte, gospodine Tapuškoviću, o tome smo govorili, možda ovde u ovom pisanom dokumentu nije to navedeno, ali o tome ima niz odgovarajućih dokaza, izjava svjedoka i tako dalje, i tako dalje, broj žrtava bio je preko stotinu ljudi.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Hvala lepo.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospođo Pek.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC PEK

TUŽILAC PEK: Molim da se pred svedoka stavi dokazni predmet odbrane D 190 i D 191.

SUDIJA MEJ: Dok se to dešava, molim vas da date "C" broj, dakle, broj sudskog dokumenta za posebna dokumenta.

sekretar: To je broj C 13.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Gospodine Ramić, pogledajte prvu stranu, ta dva dokumenta, dakle, samo prvu stranu. Da li ste pre današnjeg dana ikakada videli jedan od ta dva dokumenta?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: To sam vidio samo jučer kod vas, gospođo, a prije toga nikada.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Da li ste ranije videli optužnicu ili presudu koju su ranije donele vlasti Republike Srpske?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Nisam, nisam nikada.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Sada živite u Sarajevu, jeste li se vraćali u Brčko od kako ste otišli?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Jesam, vraćam se vrlo često, vrlo često sam u Brčkom.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Da li imate porodicu u Brčkom?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Da, imam porodicu, tamo mi žive dva brata i sestra i ovaj, još neki drugi članovi porodice.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Da li ste vi ili oni ikada primili bilo kakvu dokumentaciju u vezi sa krivičnim posupkom koji je pokrenut protiv vas ili bilo kakvim detaljima u vezi sa krivičnim optužbama kojima se teretite?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: O ovome što govorite i ovome što ste mi pokazali, nikada. Nije niko dobio, nisam obavješten.

SUDIJA KVON: Gospođo Pek, ja nisam razumeo kada je on rekao da je video dokumenta juče.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Možda mogu da zamolim svedoka da uzme jedan po jedan dokument. Prvo dokument, pogledajte prvu stranicu i pogledajte šta piše u zaglavlju tog dokumenta. Da li je to optužnica?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ovo je, piše krivična prijava. Krivična prijava datirana od 9. novembar 1995. godine od strane, dakle, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Da li ste ovaj konkretni dokument videli juče ili kada ste stigli u Hag (The Hague)?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Ne juče, časni Sude, pogrešio sam. Kada sam stigao u Hag, ovaj, u jednom navratu ste mi pokazali, ne juče, ne.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Možda bismo svedoku mogli da dostavimo dokazni predmet amikusa koji je dobio broj C 13. Ne želim da vas zbunim, ovo je treći dokument i ponovo možete da vidite da je na tom dokumentu jedno drugo zaglavlje. Možda biste mogli da nam kažete kakvo je to zaglavlje i datum na tom dokumentu?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Dakle, ovo je krivična prijava od strane Vojnog tužilaštva Bijeljina, a datirano je 18. januara 1993. godine.

TUŽILAC PEK – PITANJE: I to je, u stvari, taj dokument i slična dokumenta su vam pokazana kada ste stigli u Hag, je li tako?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Jeste, tako je.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Ne želim da zbunim svedoka, časni Sude, ali dokumenti koje je danas uveo optuženi nisu dokumenti koje je imalo Tužilaštvo. Gospodine Ramić, još nekoliko pitanja. Da li je ikada pokrenut bilo kakav postupak da se vi ili bilo ko od osoba koje sa navode u tom dokumentu dovedete na suđenje?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Meni to nije poznato, nisam ni na koji način obaviješten.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Molim vas, recite Pretresnom veću pod kakvim okolnostima ste prvi put, bilo kada, saznali za bilo kakav krivični postupak koji se vodi protiv vas.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Pa, rekao sam malo prije, u prethodnim razgovorima da sam za presudu o navodnim ratnim zločinima u kome se pominjem i ja saznao sasvim slučajno, ne mogu reći tačno gdje ni kako, sasvim slučajno, neko mi je rekao ili mi je neko pokazao nekakav izvadak iz novinskih nekih članaka u to vrijeme, ovaj i, u strani okupiranoga Brčkoga, al' to je već bilo kraj 1995. godine, početkom 1996. godine u kome je u naslovu bilo: "Osuđeni za ratne zločine", u podnaslovu je moje ime. To je prvi puta da sam tako nešto čuo.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Molim vas, recite Pretresnom veću da li ste od tada čuli za bilo kakve postupke u vezi sa ovim optužbama?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Da, Da, to je bilo prije godinu i po dana, iz novina sam pročitao da je, dakle sud u Brčkom, u distriktu Brčko, to je sad distrikt Brčko, dakle sud u distriktu Brčko amnestirao optužene od ratnog zločina i tu se spominje i moje ime. Bio sam iznenađen, naravno, je li mogu komentirati? Mogu li govoriti o tome?

SUDIJA MEJ: Ali kratko, molim vas.

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Dakle, bio sam iznenađen i ovaj pismeno sam se obratio sudu, a uspio sam naći i telefonski broj i tog sudiju pitao o kakvom je ratnome zločinu riječ i tako dalje i pismeno sam uputio protest u kome sam zahtjevao da, ovaj, prekinu taj proces, da me oslobode bilo kakve optužbe za neki ratni zločin i da ja ne prihvatam amnestiju.

SUDIJA MEJ: Gospođo Pek, mislim da treba da shvatimo suštinu ove cele priče. Dakle, to su optužbe koje su bile iznesene, ako je tačno da je progla-

šena amnestija onda to treba da se zna. Ovaj Sud bi trebao to da zna da bi shvatio tu celu situaciju. Moglo bi onda Tužilaštvo moglo da potraži dalju dokumentaciju i da odgovor na to.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Da, mi ćemo to svakako uraditi. Jedina dokumentacija koju smo imali je ono što smo dali u ponedjeljak i u vezi sa tim je amikus postavljao pitanja svedoku. Gospodine Ramić, još nekoliko pitanja. Spisak koji ste videli i na kome ste identifikovali ljude koji se pojavljuju i na optužnicama i terete se za određena krivična dela, možete li uopšteno da nam kažete kakvi su to ljudi, ne morate navoditi imena, ali ko su ti ljudi koji su navedeni tu?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Dakle, u svim ovim krivičnim prijavama, u svim ovim predmetima uglavnom se radi o istim ljudima. To su prije svega, dakle, čelni ljudi civilnih struktura vlasti slobodne teritorije Brčko, zatim tu su dakle čitava komanda 108. brigade, tu su zatim ljudi iz sastava Službe državne sigurnosti i rekao bih, tu i tamo po neko lice za koje ja ne znam ko je i šta je, ali uglavnom, radi se o istim ljudima, svim čelnim ljudima civilne vlasti, vojne vlasti slobodne teritorije Brčkoga.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Koje nacionalnosti su ti ljudi?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: To su ljudi bošnjačke i hrvatske nacionalnosti.

TUŽILAC PEK – PITANJE: I na kraju, gospodine Ramić, kakva je bila vaša reakcija kada ste čuli da ste amnestirani?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Malo prije sam rekao, ja sam bio vrlo uzrujan, nazvao sam tog sudiju telefonom i tražio da jednostavno prekine to, otkud je to, odgovorio mi je da on nema pravnu mogućnost da stvar riješi nego da napravi to što je napravio, a to je amnestiju. Međutim, ja sam u jednoj pisanoj formi uputio zahtjev, zvanični zahtjev tom sudu u kome zahtjevam da, dakle, odbijam amnestiju, u kome tražim da se taj izmišljeni proces prekine, poništi.

TUŽILAC PEK: Nemam više pitanja, časni Sude.

SUDIJA ROBINSON: Gospođo Pek, možde biste takođe mogli da utvrdite da li je amnestija ili pomilovanje bilo u vezi sa istim optužbama u vezi sa kojima je doneta presuda, odnosno, podignuta optužnica i doneta presuda.

TUŽILAC PEK: Ja sam ukratko videla dokumenta koje je uveo optuženi. Čini se da su dokumenta u hronološkom redu u vezi sa optužbama koje se nalaze na optužnici, a da je onda amnestija proglašena nakon toga, ali ja ću to da proverim.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Tapušковиću, možete li da mi pomognete kod sledećeg? U vezi sa dokumentom koji je uveo optuženi, a to je presuda i, čini mi se da je ona rezultat suđenja i da je ona donesena u odsustvu, prvo, pretpostavljam da u Republici Srpskoj postoji regulativa za suđenje u odsustvu optuženog. Ali želim da vas pitam da li može da se vodi postupak u odsustvu optuženog, a da se, pri tome, ne pokušava da se optužnica izvrši, dakle, da se uruči optuženom i da se nastavi suđenje? Možete li to da nam pojasnite?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Po zakonima koji su vladali na celom tom prostoru, a oni su u tom momentu bili jedinstveni skoro za celo to područje bez obzira na tu ratnu situaciju, prethodno sud mora da preduzme sve što je neophodno da pokuša da obezbedi prisustvo osumnjičenog, prvenstveno da mu uruči optužnicu. Kad to ne uspe, onda zakazuje suđenje, pa onda pokušava da mu uruči poziv za suđenje i ako i to ne uspe, onda su ispunjeni zakonski uslovi za suđenje u odsutnosti. I kad se donese presuda, ako se osumnjičeni ikada pojavi pred sudom, celo suđenje mora biti obnovljeno. Znači da je bilo problema oko toga da mu se uruči optužnica i da se obezbedi njegovo prisustvo. Ali čak iako je presuda doneta, a vidimo da je doneta, sve bi to pred sudom moralo biti obnovljeno. Tako je po propisima bilo u SFRJ.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam, gospodine Tapušковиću.

TUŽILAC PEK: Časni Sude, ako mogu da pomognem, želela bih da postavim svedoku nekoliko pitanja u vezi sa jurisdikcijom suda u Brčkom.

SUDIJA MEJ: U redu, ali kratko.

TUŽILAC PEK – PITANJE: Koliko vi znate, gospodine Ramiću, Sud u Brčkom, sadašnji Sud distrikta Brčko, da li je taj sud nasledio sve postupke koji su se vodili, koji su bili pod jurisdikcijom srpskog Suda u Brčkom tokom rata?

SVEDOK RAMIĆ – ODGOVOR: Da, upravo tokom ovog razgovora ja sam rekao tom sudiji iz tog suda da je, pitanje je kako mogu da amnestiraju nekoga ko je bio uključen u postupak koji je vodio ovaj, kako da ga nazovem, ratni sud Republike Srpske. I dobio sam odgovor da je uprava distrikta Brčko legalno naslijedila sve ranije propise, akte i postupke.

TUŽILAC PEK: Nemam više pitanja.

SUDIJA MEJ: Gospodine Ramiću, ovim je vaše svedočenje završeno. Hvala vam što ste došli da svedočite pred Međunarodni sud. Sada ste slobodni da idete. Molim savetnika da priđe. Gospodine Najs, vi možete da nam pomognete oko Brčkog. Ne bih želeo da ovo prolongiram, ali u jednom trenutku će nam biti potrebno da znamo sadašnje stanje stvari.

TUŽILAC NAJS: Mislim da je to sve pod odvojenom upravom, ali ćemo se potruditi da vam obezbedimo sve što je potrebno, sa relevantnim datumima. Ja sam nedavno pogledao taj materijal, a proveriću ga i tokom pauze. Vi biste verovatno više voleli da ga imate u formi dokaza umesto da ga dobijete od savetnika.

SUDIJA MEJ: Ukoliko nam savetnici kažu pa bude nekih argumenata u vezi sa tim, možemo da ga imamo u formi dokaza.

TUŽILAC NAJS: Ja ću napraviti onda na brzinu jednu hronologiju i daću vam to tokom sledeće pauze.

SUDIJA MEJ: Pa, to verovatno neće biti kontroverzno. Izvolite.

TUŽILAC NAJS: Da se zadržimo još trenutak na Brčkom. Kao što znate, imali smo malo kasnije obelodanjivanje materijala po Pravilu 68. Kao što znate, naša obaveza po Pravilu 68 je veoma opsežna, mi optuženom moramo da uručimo jako mnogo materijala, što smo i uradili. Međutim, ono što radimo pre nego što neki svedok dođe, gledamo materijal vezan za tog svedoka, tako da mu ne dostavljamo materijal po Pravilu 68 za neke potencijalne svedoke koji onda na kraju ovde možda neće ni svedočiti, to mu sigurno ne bi bilo od pomoći. Prema tome, mi smo u ovom konkretnom slučaju predali materijal nešto kasnije nego što je trebalo i zato je on taj materijal dobio dan pre ispitivanja, što je neobično, i obično to ne radimo. Međutim, njegovo

unakrsno ispitivanje otkriva da je materijal koji smo mu mi dali na neki način sličan ili čak slabiji od materijala koji je on dobio iz svojih izvora, jer kao što vidite, on tu ima neke optužnice koje on pribavlja, a koje nisu bile nama dostupne. Prema tome, čini mi se da u stvarnosti njemu nije nanešena šteta ni na kakav način. Međutim, nastojaćemo osigurati da ubuduće materijal po Pravilu 68 dolazi optuženom dovoljno dana pre nego što svedoci dođu da svedočite kako bi se on mogao pripremiti.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, u ovom trenutku je znači praksa Tužilaštva to da se pretraže svi dokumenti u posedu tužioca i da se ustanovi da li imate neki materijal po Pravilu 68.

TUŽILAC NAJS: Da, ako se sećate, mi smo u nekoliko naših izveštaja opisali opštu praksu u vezi sa materijalom po Pravilu 68. Prema tome, što mi radimo, mi identifikujemo kriterijume za pretragu naše baze podataka i kao što znate, mi redovno ažuriramo i vas i amikuse i optuženog po tome koje kriterijume za pretragu primenjujemo, tako da ukoliko to bude potrebno menjati, mi to možemo da uradimo. Međutim, povrh toga, kad neki svedok dolazi ovamo svedočiti, mi onda pretražimo našu celu bazu podataka po njegovom imenu i to nam onda daje izvesnu količinu materijala, ponekad malu količinu, ponekad ogromnu, koju mi onda odštampamo i onda je naši advokati pregledaju kako bi ustanovili da li nešto iz tog materijala može da se podvedei pod Pravilo 68 i obavezu obelodanjivanja. Tako da verovatno postoji ponekad izvesno preklapanje između materijala po Pravilu 68 za konkretnog svedoka i materijala po Pravilu 68 u našoj opštoj pretrazi. Međutim, bez obzira na to, kad svedok dolazi da svedoči, mi pregledamo materijal, ustanovimo šta može potpasti pod Pravilo 68 i to onda predajemo optuženom.

SUDIJA ROBINSON: Ja sam pitanje postavio zato jer mi se sve više i više čini da Pravilo 68 nužno ne postiže pravičnost za sve strane. Ja mislim da je to pravilo nepraktično i da predstavlja preveliko breme. Po mom mišljenju, to bi pravilo trebalo preispitati i revidirati tako da u praksi može lakše da se primenjuje, a da se pri tom optuženom ne nanese nikakva nepravda.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, mene uvek interesuju vaši pogledi na to. Ja znam da se to pitanje razmatra već neko vreme i da će i Tužilaštvo izneti svoje poglede o tome. Međutim, dok se pravilo ne promeni, mi moramo

da poštujemo pravilo onako kakvo je sada. A sada dozvolite mi da kažem nekoliko reči o generalu Van Balu. Naime, optuženi vam je rekao da je dobio neke materijale prekasno, odnosno, kasnije nego što sam ja želeo. Prema njegovom stavu, trebalo bi proučiti još nekoliko registratora, nekih tridesetak ili više dokumenata. Iz nekih naših internih razloga kojima se sada neću baviti, ti su dokumenti bili pregledani kasnije nego što bi normalno bilo poželjno i mi smo identifikovali 15 dokumenata, plus jedan sinoć, kao dokumente koje bismo trebali obelodaniti i ja imam, evo, sve te dokumente ovde u mojoj ruci. To je znači količina dokumenata koja je bila obelodanjena optuženom. Radi se o nekim izveštajima o situaciji, nekim medijskim izveštajima i drugoj dokumentaciji. Čini mi se da to nije pretežak materijal i da se može relativno lako pregledati.

SUDIJA MEJ: Idemo da započnemo sa glavnim ispitivanjem svedoka, a onda ćemo videti u unakrsnom ispitivanju da li će biti spornih pitanja. Molim da se uvede svedok.

TUŽILAC NAJS: Dok čekamo na svedoka, dve stvari...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak, Sekretarijat (Registry) ima nešto. Kažu nam, gospodine Najs, da će ovaj svedok svedočiti preko prevodioca.

TUŽILAC NAJS: Da, to je trebalo da vam kažem. On, naravno, govori nešto što bi svaki Englez smatrao savršenim engleskim, međutim, budući da on dolazi iz Holandije (Holland), smatra da njegov engleski nije dovoljno dobar i radije bi govorio putem holandskih prevodioca. Kao što vidite, ovde je danas sa mnom gospodin Ajres koji se posebno razume u pitanja vezana za Sarajevo, on je radio sa nekim svedocima u Sarajevu.

SUDIJA MEJ: Molim svedoka da pročita svečanu izjavu.

SVEDOK VAN BAL: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite, sedite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Još jedna stvar pre nego što zaboravim. Iako tu imamo jednu veliku kartu Sarajeva, ja se neću njome služiti, ali, dakle, moguće je da se ta karta koristi ukoliko bude potrebno da se uđe u neke detalje prilikom unakrsnog ispitivanja. Gospodine, molim vas vaše puno ime i prezime?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Adrijan Van Bal (Adrianus Van Baal).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste general u holandskoj vojsci? Časni Sude, svedočenje ovog svedoka u prethodnom slučaju, u *Predmetu Galić*, uvršteno je u spis po Pravilu 92bis. Znači biće unakrsnog ispitivanja i ja ću u tim okolnostima pročitati sažetak tog prethodnog svedočenja i postaviti još par dodatnih pitanja uživo i takođe ću uvrstiti jedan dokazni predmet. Dakle, generale, ja ću sada pročitati sažetak vašeg svedočenja. Nastojaću to da uradim odgovarajućom brzinom i ako budem čitao prebrzo, ispraviću se. Ovaj svedok je pripadnik holandske vojske od 1966. godine. Bio je načelnik štaba UNPROFOR-a (United Nations Protection Force) od 24. februara 1994. godine. Po dolasku u Sarajevo, odmah nakon incidenta na pijaci Markale, osetivši da je situacija strašna i da postoji apel za pomoć, svedok je ocenio da je postojao centralizovani i učinkoviti komandni sistem operacije unutar VRS-a, putem kojega je komandovano bitkama u okolini Sarajeva. Radilo se o Romanijskom korpusu kojim je komandovao general Galić koji je bio popularan među svojim vojnicima i imao veliki autoritet. Galićev nadređeni bio je general Mladić, ali general Milovanović, načelnik Glavnog štaba VRS takođe je imao značajan uticaj nad generalom Galićem u svakodnevnim poslovima. Svedok je bio u prilici da potvrdi sadržaj dokumenta, jednog dokumenta od 12. aprila 1994. godine u kojem stoji, citat: "Da se u tom području ništa ne dešava, području pod kontrolom VRS-a bez znanja Generalštaba, kao rezultat odlične vojne discipline", kraj citata. Jedan od glavnih zadataka ovog svedoka bio je da organizuje prikupljanje teškog oružja od zaraćenih strana u okviru sporazuma o totalnoj zoni isključenja. To je bila jedna jednostrana odluka NATO sa kojom su se zaraćene strane složile. Zona totalnog isključenja imala je otprilike radijus 10 kilometara, centar je bio u Sarajevu i unutar te zone nije se moglo razmeštati teško oružje. To se oružje moralo, dakle, ili ukloniti ili staviti pod kontrolu UNPROFOR-a na mestima za prikupljanje oružja. Generalno govoreći, ta je zona poštovana i svedok smatra da je 99 posto oružja sa srpske strane bilo pod kontrolom srpskih snaga. Međutim,

nekoliko oružanih sistema srpska strana uklonila je bez dozvole, unela u zonu i iz njih pucala. Nadalje, u leto 1994. godine srpske jedinice su u nekoliko navrata pokušale da uklone oružje sa mesta za sakupljanje oružja. Isto tako ponekad je i nakon sporazuma o totalnom isključenju srpska strana pucala iz teškog oružja. Korištenje teškog oružja malo se pojačalo nakon 5. avgusta. Za vreme dok je ovaj svedok bio u Sarajevu, on je, zbog relativnog uspeha zone totalnog isključenja, primetio da do najvećih razaranja dolazi u lokalnim sukobima i čarkama na liniji sukoba. Kad je reč o snajperskoj aktivnosti, nakon sporazuma o totalnom isključenju, treba reći da je na početku došlo do drastičnog pada u korištenju lakog oružja i teškog oružja od strane obeju zaraćenih strana. Bilo je nekih incidenata koje je istražio komandant sektora Sarajevo, general Subiro (Andre Soubirou) u okviru UNMO-a United Nations Military Observers). U martu 1994. godine izveštaji UNPROFOR-a kažu da se snajperi u Sarajevu koriste aktivnije. Svedok je o tome govorio sa generalom Milovanovićem na njihovom prvom sastanku 16. marta 1994. na Palama. Milovanović je rekao da ne bi trebalo da se pokrenu tramvaji u Sarajevu sve dok srpski autobuski sistem ne profunkcioniše. Isto tako rekao je da ukoliko UNPROFOR dozvoli da tramvaji ponovo prorade, da će se on pobrinuti da se na te tramvaje i putnike u njima puca. Nakon tog sastanka, tramvaji su proradili i na putnike u tramvajima i one koji su čekali tramvaje zaista je i pucano. Prema tome, svedok je zaključio da je general Milovanović imao uticaja na aktivnosti snajpera po tramvajima. U svom prethodnom svedočenju, svedok je čitao iz jednog dokumenta UNPROFOR-a od 3. avgusta 1994. godine u kojem se beleži da je otprilike u jedan sat posle podne jedan srpski snajper pucao na tramvaj i pri tom lakše ranio tri bosanska civila. Isto tako u dokumentu se kaže da je antisnajperski tim, koji je delovao iz "Holidej Ina" (Holiday Inn) uzvрати paljbu po snajperu. Ovaj svedok je potvrdio da je u julu i avgustu došlo do nekoliko takvih incidenata. On ne zna da li je anti-snajperski tim UNPROFOR-a delovao po snajperima na bosanskoj strani, ali može da potvrdi da je bilo snajperskog delovanja na obe strane. Svedok smatra da nije verovatno da su tramvaji bili pogođeni slučajno prilikom razmene vatre na liniji sukoba i u potpunosti odbacuje sugestiju da su tramvaji pogođeni unakrsnom vatrom ili mecima koji su se odbili od drugih meta. Isto tako on smatra da je činjenica da su u tramvajima ponekad putovali i vojnici, da ta činjenica taj tramvaj još uvek ne čini legitimnim vojnim ciljem. UNPROFOR je započeo razgovor sa dve zaraćene strane za postizanje anti-snajperskog sporazuma u maju 1994. godine. Sporazum je potpisan u avgustu, nakon jednog incidenta 14. avgusta kada je jedno četrnaesto-

godišnje dete ubijeno u tramvaju. Obe strane tvrdile su da nemaju kontrolu nad snajperima koji deluju na njihovim teritorijama. Snajperska aktivnost iz područja pod kontrolom vojske bosanskih Srba bila je smišljena i planirana da zastraši stanovništvo. Cilj je bio da bi se bespomoćne žene i deca koji se nisu mogli sami braniti, zastrašili na neočekivanim mestima, u neočekivano vreme. Prema njegovom sudu čini se da su među civilnim žrtvama najviše bili žene i deca. Generali Rouz (Michael Rose) i de la Prel (Bertrand de Sauville de la Presle), zajedno sa Viktorom Andrejevom (Victor Andreev), u više navrata su oštro protestovali kod VRS-a zbog snajperskog delovanja po civilima u Sarajevu. General Subiro je pokušao da protestuje kod generala Galića i njegovih oficira za vezu, ali nakon krize kod Goražda u aprilu 1994. godine general Mladić je zabranio kontakt sa UNPROFOR-om na bilo kom nivou ispod generala Van Bala i generala Milovanovića. Isto tako general Mladić više nije želeo da kontaktira sa generalom Rouzom, nego samo sa generalom de la Prelom. Ponekad je ovaj svedok, general Van Bal usmeno mogao da protestuje kod oficira za vezu Vojske Republike Srpske, majoru Indiću, zbog smišljenog i nasumičnog granatiranja i snajperske aktivnosti po civilima u Sarajevu sa srpske strane. Odgovori Indića i Milovanovića kretali su se u rasponu od toga da oni kontolišu snajpere, pa do toga da krive svoje neprijatelje za pucanje po vlastitim civilima. U svom prethodnom svedočenju svedok je pročitao jedan dokument koji dolazi iz Vojne posmatračke misije Ujedinjenih nacija, od 13. jula 1994. godine u kojem se konstatuje da je komandant Prvog bataljona Vojske Republike Srpske u Ilidžanskoj brigadi priznao da je Vojska Republike Srpske pucala snajperima sa lokacije poznate pod imenom "Dom za slepe". Kad je pak reč o proporcionalnosti, ovaj svedok izražava stav da je upotreba srpske artiljerije da bi se neutralizirao jedan snajper koji deluje iz sobe ili snajperskog gnezda u stambenoj zgradi u kojoj stanuju civili, da to predstavlja neproporcionalnu upotrebu sile, jer se na snajpersku vatru odgovara snajperskom vatrom. Nadalje, nakon proglašenje potpune zone isključenja, sukob se smanjio, tako da, na primer, i to je važno primetiti u vezi sa proporcionalnošću, napad na bosanske položaje u kasarni "Maršal Tito" u Sarajevu više nije mogao da se opravda. Nadalje, teško oružje bosanske vojske kontrolisao je UNPROFOR uz izuzetak, a verovatno, veoma sporadične minobacačke vatre od 120 milimetara u blizini aerodroma i ponekad tenkovske vatre blizu bolnice Koševo prema srpskim položajima. Ovaj svedok ima ozbiljne sumnje u vezi sa tim da bi fabrika koja proizvodi vojne uniforme mogla biti legitiman vojni cilj. Po sudu ovog svedoka, komandni centar koji je smešten na primer u prizemlju neke zgrade, po tome

se može delovati artiljerijom ili minobacačima ako u toj zgradi nema civila. Kad je reč o aerodromu, u nekoliko navrata bosanske snage kod Butmira pucale su iz lakog naoružanja na avione koji su poletali i sletali što je rezultiralo zatvaranjem aerodroma. Isto tako u svedočenju ovog svedoka kaže se da je krajem marta 1994. godine general Mladić u više navrata tražio da se uvede prekid vatre širom Bosne i Hercegovine, pod uslovom da se sigurne zone, među kojima je i Sarajevo, demilitarizuju. Kad govorimo o tome šta bi to obuhvatalo, odnosno, kakvo je vojno prisustvo postojalo u Sarajevu, ovaj svedok primećuje da je u Sarajevu bilo dosta vojnih objekata, uključujući i mobilne ciljeve poput vojnih kamiona. Isto tako čuo je za glasine da u kasarni "Maršal Tito" deluje radionica za proizvodnju oružja. A sada, časnici Sude, želio bih da jedan dokazni predmet bude uvršćen. Ja se nadam da ga vi već imate. Ja mislim da bi prvo u registratoru njegovih dokaznih predmeta trebalo uvrstiti transkript pod prvim tabulatorom, a zatim dolazi još jedan dokument.

sekretar: Dokazni predmet 534.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogrešno sam pročitao da je ovaj svedok bio šef UNPROFOR-a, on je bio načelnik štaba. Zahvaljujem se gospodinu Ajrisu što mi je skrenuo pažnju na to. Pogledajmo molim vas tabulator 2 i tu ćete videti jedan dokument od tri dela. Prvi je telegram od 8. avgusta, to je deo sporazuma o totalnom isključenju u kojem se specificira na koji način Srbi mogu da dobiju pristup svom oružju za neke konkretne svrhe. Da li je to tačno, generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na drugoj stranici iznosi se sporazum o totalnom isključenju. To može da se pročita ukoliko je potrebno, međutim, primetimo dakle, da u tački 1 stoji: "Neograničeno kretanje verifikacijskih patrola UNPROFOR-a, kada je to moguće, sa ofirom za vezu Vojske Republike Srpske". A na trećem listu papira je protokol razumevanja između civilnih i vojnih predstavnika Republike Srpske i UNPROFOR-a, i u tački 4 vidimo da stoji: "Ni srpska ni muslimanska strana nemaju dozvolu da se bave vojnim aktivnostima bilo koje vrste, što obuhvata i konsolidaciju rovova ili njihovo kretanje prema napred ili slične aktivnosti". Da li je to tačno?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I još jedno pitanje za vas: da li ste 20. marta 1994. godine primili izveštaj u kojem je stajalo da su pod oklopna vozila kanadskog bataljona postavljene mine sa kojima se rukuje sa udaljenosti i jeste li, kao rezultat toga, tražili sastanak sa Karadžićem?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Primio sam usmeni izveštaj o tome, ne pisan, međutim, ta je informacija tačna.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su te mine nakon vaše prvobitne intervencije uklonjene, ali su zatim postavljene pod jedan drugi oklopni transporter? I jeste li zbog toga išli na Pale 21. marta, kako bi se tamo sastali sa Karadžićem i Galićem?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste od Karadžića tražili da reši taj problem. Možete li, molim vas, ukratko da nam kažete kakav je bio njegov odgovor i kakva je on ovlašćenje u vezi sa time imao?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: On je priznao, prihvatio da postoji teško oružje koje je postavljeno unutar perimetra od 20 kilometara i on je generalu Galiću naložio da to oružje izvede iz zone potpunog isključenja u smeru Visokog, nekih 800 metara prema severozapadu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je, znači, teško oružje trebalo da se ukloni. Da li se činilo da se Galić slaže sa Karadžićem ili ne i kako je taj problem razrešen?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Galić je rekao da ukoliko se to teško oružje makne, da će se zatim naći unutar vizuelnog dometa bosanskih položaja u Visokom, što bi ih, dakle, stavilo na jedan ranjivi položaj. Galiću je rečeno da oružje ipak povuče i da ga ukopa kako bi bilo manje izloženo udaru.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, taj pokret oružja sprovodio se u okviru sporazuma o zoni totalnog isključenja i trebalo je nešto vremena da taj sporazum stupi na snagu?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je. Oružje je otkriveno dugo nakon uspostavljanja zone potpunog isključenja. Prvo je učinjen pokušaj da se to oružje ukloni, a zatim je 19. marta general Rouz naredio da se oružje stavi pod kontrolu UNPROFOR-a.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kad je reč o minama koje su postavljene pod oklopne transportere, kako je to pitanje rešeno na tom sastanku?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je bio drugi put da se pod okopne transportere stavljaju mine. Gospodin Karadžić je generalu Galiću izrazio svoje zaprepašćenje, jer je on očekivao da će mine, nakon naređenja od predhodne večeri, biti uklonjene. Ja sam mu rekao da je potvrđeno da se mine još uvek nalaze pod transporterima. On je zatim Galiću naredio da se pobrine da se mine uklone i nakon nekog vremena i general Galić i moji kontakti u Sarajevu potvrdili su da su mine uklonjene i da se više ne nalaze ispod oklopnih transportera kanadskog bataljona.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Način na koji je Karadžić komunicirao sa Galićem i način na koji je Galić odgovorio na tom sastanku je kod vas stvorio kakvu predstavu o rukovođenju i komandovanju na centralnom nivou?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Pre svega, Galić je prihvatao naređenja Karadžića, drugo, on se pobrinuo da kroz sistem komandovanja i kontrole, on bude brzo informisan da su mine uklonjene ispod oklopnih transportera i to je bilo moguće samo ako su se izvršavala naređenja i ako je funkcionisao sistem tehnički koji mu je omogućavao da dobije informaciju o tome što je urađeno.

TUŽILAC NAJS: Hvala lepo, generale. Sada će vam postavljati pitanja druga strana.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko razumem, vi ste 27. januara 1994. godine, tada ste bili brigadni general holandske vojske, postavljeni na dužnost u Bosni i Hercegovini, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To nije tačno. 24. februara sam otišao u Bosnu na funkciju načelnika štaba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam shvatio da ste ranije imenovani, a da ste 24. februara preuzeli dužnost. Preuzeli dužnost načelnika štaba.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja sam postavljen na dužnost 24. januara. Holandska Vlada me je postavila na tu dužnost a preuzeo sam tu funkciju 24. februara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, to sam upravo i pitao, generale. Vi ste imenovani u januaru, a preuzeli dužnost u februaru, 24. februara 1994. godine, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Imenovala me je holandska vlada, a onda je UN potvrdio moje imenovanje 24. februara.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tada ste i preuzeli dužnost i aktivno je obavljali. Od tog datuma, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tačno. 24. februara, to je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste tu dužnost obavljali, koliko ja vidim iz ovih podataka, do 28. avgusta 1994. godine, je li to tačno?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, generale, da li u vreme kada ste vi preuzeli navedenu dužnost, s obzirom da ste postali načelnik štaba, postojao jedan značajan deficit oficira UN koji su na terenu trebalo da prikupljaju razne obavешtajne podatke?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Bilo je dovoljno osoblja u komandi u Bosni i Hercegovini i među posmatračima, među vojnim posmatračima Ujedinjenih nacija da bi se obavljale dužnosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale, vi upravo na strani 2 u šestom pasusu vaše izjave kažete da je umesto 26 ljudi koji su bili dodeljeni radi prikupljanja podataka, samo 5 ljudi radilo na tom poslu, je l' tako generale?

SUDIJA MEJ: Dajte kopiju izjave svedoku.

SVEDOK VAN BAL: To je tačno, ali to nema veze sa organizacijom komande za Bosnu i Hercegovinu, gde je jasno naznačeno da ona nema mandant da prikuplja vojne informacije, obavешtajne informacije i u okviru njenog mandata ona je imala dovoljan kapacitet za prikupljanje obavешtajnih informacija i takođe za obavljanje istraga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, to sam hteo dakle razjasnim, jer upravo i piše, to je poslednji pasus na ovoj strani, bar kad je reč o srpskom prevodu, kažete na primer: “26 ljudi je bilo dodeljeno za sakupljanje obaveštajnih podataka, ali struktura UN nije mogla da obezbedi vršenje tih funkcija, što je u praksi značilo da je radilo samo pet oko ljudi”.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ova informacija u tekstu je tačna. U štabu komande za Bosnu i Hercegovinu bila je struktura NATO u ratnim uslovima, a u strukturi NATO 26 ljudi je planirano za obavljanje obaveštajnih poslova. U kontekstu komande za Bosnu i Hercegovinu nije bilo potrebno tih 26 ljudi jer je UN pretpostavljala da će oni dobijati informacije od zaraćenih strana. Prema tome, nije bilo neophodno da se izgradi vlastita obaveštajna služba.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, onda to znači ...

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To želim da pojasnim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, to objašnjenje je, generale, vrlo korisno. Da li to zapravo znači da se misija UN u obavljanju tih svojih aktivnosti nije mogla oslanjati na isključivo spostvene i neposredne informacije sa terena, već je morala da koristi i druge informacije, kao što ste sad naveli, od zaraćenih strana, pa čak i iz medija, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Komanda za Bosnu i Hercegovinu i njen mandat je bio da u saradnji sa zaraćenim stranama obavlja svoj posao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi ste bili pod neposrednom komandom generala, generala Rouza, za vreme dok ste bili načelnik štaba, je l' tako? Sve vreme.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da je on kao komandant snaga UN u Bosni veoma često zamerao, ne samo medijskim reporterima, nego i ostalim misijama, da nepotpuno, neobjektivno, a veoma često i pristrasno izveštavaju sa terena?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Nemam komentara na to.

SUDIJA MEJ: Da li ćete pozvati generala Rouza? Da li je to tačno?

TUŽILAC NAJS: On je na spisku svedoka, ali ja u ovom trenutku ne mogu sa sigurnošću da kažem da će on biti pozvan, da će doći, međutim, on je definitivno na našem spisku.

SUDIJA MEJ: Pa, ovakva pitanja sigurno mogu pre njemu da se postave. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, pitanja se odnose na činjenice, a ne na ličnosti, pa zbog toga želim da imam stav generala Van Bala o tome. Da li je ovo šarenilo informacija s obzirom da ste se oslanjali, kako sami kažete, na izvore izvan misije UN-a? Da li se odražavalo na ukupno stanje na terenu?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Na kraju sve informacije koje su dolazile do nas su doprinosile donošenju konačnog mišljenja. Prema tome, moralo je da ima uticaja, ali na koji su način izvori izvan misije uticali na mišljenje generala Rouza, ja to zaista ne mogu da procenim. To on mora sam da kaže.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali kada je reč o vama da li vi možete da kažete na koji način su izvori izvan misije uticali na vaše zaključke?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja sam svoje zaključke zasnivao na činjenicama na koje mi je ukazana pažnja u komandi za Bosnu i Hercegovinu i iz drugih izvora, kao što je UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) i drugi izvori.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi ste obavljali funkciju načelnika štaba misije u tom periodu kada je bila i ona poznata goraždanska kriza i dejstvo NATO snaga po položajima Vojske Republike Srpske, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I imali ste za vreme vašeg mandata brojne susrete sa najvišim predstavnicima vlasti Republike Srpske, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Iz vaše izjave vidim da ste vaš prvi susret sa predsednikom Republike Srpske, Radovanom Karadžićem na Palama imali 20. marta.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde piše: "Taj sastanak je trajao oko tri sata. Usledio je iz sledećeg niza okolnosti. General Rouz je otišao na jedno-nedeljni odmor, krenuo je oko 16.00. Pre odlaska razgovarali smo o zapleni nedozvoljenih teških oruđa u zoni potpunog isključenja u blizini Visokog," i tako dalje. Dakle, razgovor se vodio o ukupnom sporazumu, a ne o nekom incidentu. Ja sam shvatio da ste odgovorili na pitanje gospodina Najsa da ste otišli tamo povodom nekog incidenta?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno. Incident o kojem sam ranije govorio je pitanje tih mina sa daljinskom komandom koje su bile postavljene pod oklopna vozila.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A vi upravo govorite o drugoj stvari generale, kažete: "Razgovarali smo," piše u ovom pasusu u kome govorite o sastanku sa predsednikom Republike Srpske, Radovanom Karadžićem, "razgovarali smo o zapleni nedozvoljenih teških oruđa u zoni potpunog isključenja u blizini Visokog, koje su izvršili članovi kanadskog bataljona". Dakle, u pitanju je bilo poštovanje sporazuma o zoni potpunog isključenja. Je li to bila sadržina vašeg tročasovnog razgovora, vi kažete da je razgovor trajao tri sata?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Sastanak je trajao tri sata, to je tačno. Organizovan je u vezi sa situacijom od prethodnog dana, kada sam u ime generala Rouza naredio kanadskom bataljonu da nedozvoljeno teško oruđe koje je bilo u toj zoni stavi pod kontrolu UNPROFOR-a i onda je došlo do situacije u kojoj su srpske snage Iliđanske brigade pretile kanadskim snagama i zbog toga sam se ja obratio generalu Karadžiću da o tome raspravljamo na Palama narednog dana. I dakle, gospodin Karadžić me je pozvao da dođem na taj sastanak, a kasnije te noći smo imali jedan drugi kontakt, kada se ustanovilo da se pod oklopna vozila stavljaju mine sa daljinskim paljenjem. Dakle, očigledno, povod je bila jasno izražena pretnja srpskih vojnika upućena UNPROFOR-u.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde je u transkriptu, a pošto ja ne znam holandski, ne znam kako je rekao general Van Bal, kaže: "Tražio je od generala Karadžića," to je verovatno greška, pošto je reč o predsedniku Republike Srpske, a ne o generalu. Da li je tačno, generale, da je zona potpunog isključenja obuhvatala područje od 20 kilometara prečnika od centra grada Sarajeva kao središnje tačke tog kruga?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno, a centar je bila koordinata koja je ustanovljena odlukom saveta NATO-a i iz te tačke je trebalo napraviti krug sa prečnikom 20 kilometara.

SUDIJA MEJ: Sada ćemo da napravimo pauzu. Generale, sada ćemo da napravimo pauzu, to je jedna od naših uobičajenih pauza. Pauza će trajati 20 minuta. Moram formalno da vas upozorim, kao što upozorimo i sve ostale svedoke, da ni sa kim ne razgovarate o vašem svedočenju dok se ono ne završi, a to uključuje i predstavnike Tužilaštva. Molim vas vratite se za 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale, govorite o ovim minama. Iz podataka koje ja imam, proizilazi da su bila minirana oruđa Vojske Republike Srpske za slučaj da padnu u ruke muslimanskoj strani, a ne transporteri kanadskog bataljona, je li to tačno ili ne?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To nije tačno. Kanadski bataljon je bez korišćenja svog oružja, zaplenio teško naoružanje vojske bosanskih Srba, ali pri tome nije koristila nikakvu vatru, nikakvo oružje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, to razumem. Ali ja shvatam iz podataka koje imam da su bili, bila minirana ta oruđa koja je ostavila vojska Republike Srpske, a ne transporteri kanadskog bataljona. Jesam li u pravu ili ne?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ne mogu to ni da potvrdim ni da negiram. Nisam imao mogućnost da lično vidim gde su bile postavljene mine oko artiljerijskog oruđa srpskih snaga. Ono što ja znam je ono što sam ja dobio kao informaciju iz nekoliko izvora koja je, dakle, bila potvrđena, a to je da su srpski vojnici Ilijaške brigade rekli kanadskim vojnicima da ostanu u svojim vozilima zbog sopstvene bezbednosti i rekli im da su postavljene mine sa daljinskim paljenjem. I ja sam dobio taj izveštaj iz nekoliko izvora.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali, pretpostavljam, ne pod transportere, nego pod oruđa Vojske Republike Srpske, je li tako generale?

SUDIJA MEJ: Svedok to nije rekao. Treba da slušate ono što je svedok rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Mej. Kad ste razgovarali o tom, o toj lokaciji naoružanja, predstavnici Vojske Republike Srpske su tada tvrdili da se njihova oruđa nalaze van zone potpunog isključenja, odnosno, neposredno na njenom obodu, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Gospodin Karadžić mi je pokazao na ruskoj karti gde se, prema njegovim rečima, nalazi zona potpunog isključenja i prema toj zoni potpunog isključenja, oruđe je bilo izvan zone potpunog isključenja, a za centar zone potpunog isključenja je bio uzet istorijski centar Sarajeva. Međutim, to nije tačno, jer je Savet NATO-a (NATO Council) uspostavilo zonu potpunog isključenja na osnovu koordinate koja se nalazila 800 metara dalje od tačke koju je Karadžić postavio kao centar zone potpunog isključenja, i prema tome oruđe se nalazilo 800 metara unutar zone potpunog isključenja na nekoliko mesta i uz njega su bili srpski vojnici, a sistem za globalno pozicioniranje je to potvrdio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, generale, koliko ja razumem, razlike su bile, pošto je reč o zoni od 20 kilometara, tih 800 metara razlike u kartama, dakle prema ruskoj karti koju vam je pokazao Radovan Karadžić?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Razlika nije bila u kartama već u činjenici da je zona potpunog isključenja proglašena i da su se obe strane složile sa režimom kojim je utvrđen centar te zone potpunog isključenja, dakle, to nije zavisilo od karata koje su koristile strane, već je to nametnuo Savet NATO. U tome je suština.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a recite mi da li su iz tih oruđa, shvatio sam da je to, nekoliko oruđa se bilo zadržalo u toj razlici od 800 metara, da li je bilo bilo kakvih dejstava po Sarajevu i okolini u nekom periodu kada je primećeno njihovo prisustvo na tom području?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: U dijametru od 20 kilometara nije bilo dozvoljenih oruđa koja nisu bila pod kontrolom UNPROFOR-a, dakle, to se odnosilo na sve oružane sisteme bez obzira da li su se nalazili u okviru tih 800 metara ili ne. Svi sistemi koji su bili u parametru od 20 kilometara su bili pod kontrolom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To razumem. Dakle, moje pitanje je bilo je li bilo kakvih dejstava iz tih oruđa koja su se zatekla unutar zone tih 800 metara?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Poenta nije bila u tome da li su korištena, već da li su se mogla koristiti. Ona su mogla biti izvedena iz te zone nakon što su bila smeštena na mesta za skupljanje oružja. Bila su pod odgovornošću Ilijaške brigade i mogla su biti pomerana i preraspoređivana u bilo kom trenutku. Prema tome, mi smo želeli da se ona uklone iz zone potpunog isključenja, jer je to bilo suprotno našem sporazumu. U tome je bila suština.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razumem da je to bila suština da se uklone iz zone potpunog isključenja, ali u to vreme, dakle, od kad je važio sporazum, nikakvih dejstava iz tih oruđa nije bilo, iako su bila 800 metara unutar zone isključenja, je l' tako generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To nije suština.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, je l' bilo dejstava iz tih oruđa ili ne?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: U svakom slučaju, od trenutka kada smo ih mi otkrili, a to je bilo krajem marta, tek tad smo ih otkrili, oni su bili pod kontrolom. Redovno su vršene inspekcije od strane vojnih posmatrača UN-a i takođe su vođene rasprave o uklanjanju tog oruđa i u tom periodu nismo primetili bilo kakvo dejstvovanje iz tog oružja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala vam lepo. Dakle, vi ste 20. marta u 17.30 preuzeli kontrolu nad tim oruđem i tada vas je, kažete, opkolila jedinica Vojske Republike Srpske, oko 600 boraca iz Ilijaške brigade, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ne odmah u 17.30, tek kasnije, posle podne je došlo do toga. Ilijaška brigada bosanskih Srba je opkolila kanadsku brigadu, veliki broj vojnika je opkolio kanadsku brigadu, to je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali vi kažete sami na stranici 4 u ovom drugom pasusu: "U 17.30 Kanađani sa 45 oklopnih transportra su otišli do mesta gde se nalazilo nedozvoljeno oružje u blizini Visokog i preuzeli kontrolu nad tim oružjem. Onda ih je opkolilo otprilike 600 bosanskih Srba," i tako dalje. Ilijaška brigada. Znači, vi ste tada u 17.30 preuzeli kontrolu, je l' tako, generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada, kada su vas oni opkolili, da li je tom prilikom bilo ko od boraca Vojske Republike Srpske otvorio vatru na, na

vaše ljude? Da li je bilo bilo kakvog incidenta? Da je bilo ko od vaših ljudi povređen ili bilo bilo kakvog sukoba koji su oni izazvali?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Oružje nije korišćeno. Ti srpski vojnici nisu koristili oružje, bilo je pretnji da će u 19.30 biti otvorena vatra.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vaš prvi kontakt sa Karadžićem je bio telefonom tada, nakon tog događaja, posle čega je on, kako tvrdite, izdao naredbu da se vojnici Republike Srpske povuku sa položaja, što je i učinjeno u roku od 15 do 20 minuta, zar ne?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U četvrtoj, u, u četvrtom pasusu na strani 4 vi kažete da vam je ovo bio jasan pokazatelj da Vojska Republike Srpske ima veoma centralizovanu strukturu komandovanja i odličnu službu veze, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi ste imali kontakt sa predsednikom Republike Srpske i od njega tražili da se vojnici Vojske Republike Srpske povuku sa položaja i on je postupio upravo onako kako ste vi tražili, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I kažete da je struktura komandovanja bila veoma centralizovana. Da li je bila više ili manje centralizovana od bilo koje druge nekakve armije u svetu? Je l' to uobičajeno da se izvrši naređenje kad se da od onoga ko je vrhovni komandant? Je l' to logično?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To jeste logično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U vašoj izjavi na strani 4, u četvrtom pasusu naveli ste kako su pripadnici kanadskog bataljona na terenu, posle povlačenja srpskih snaga, konstatovali da su pod pojedina od oruđa postavljene eksplozivne naprave, je l' tako? Dakle pod pojedina oruđa njihova?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, to znači pošto ste vi imali kontrolu nad oruđima, da je to bilo učinjeno ranije, jer vojnici Republike Srpske nisu, pošto ste vi preuzeli oruđa, imali pristup tim oruđima, je l' tako generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Da li su imali pristup ili nisu, da to ostavimo sada po strani, jedino mogu da kažem da smo mi dobili izveštaj da su srpski vojnici prišli kanadskim vojnicima u mraku i da su rekli da ostanu u svojim vozilima zbog sopstvene bezbednosti, da ne izlaze napolje iz nekoliko razloga i kanadski vojnici su poslušali taj savet. A kada su tokom noći izašli, otkrili su da su ispod oklopnih vozila mine sa daljinskim paljenjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam shvatio da su bila postavljena pod oruđa, ali možemo da idemo dalje. Pošto su bili ...

SUDIJA MEJ: Mislim da se vrtimo u krug oko tog pitanja i mislim da ne napredujemo sa tim. Čuli smo svedočenje ovog svedoka o tome, pređite na drugu temu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sastanak koji ste održali sa Radovanom Karadžićem tom prilikom, vodio se u prisustvu generala Galića, komandanta Sarajevsko-romanijskog korpusa, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačno kako je Karadžić u jednom trenutku rekao Galiću kako mu je ovaj obećao da će te eksplozivne naprave biti uklonjene još prethodne noći?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I vi kažete na strani 5, u četvrtom pasusu da je Galić, iako prema vašem utisku se ta Karadžićeva naredba nije njemu dopadala, postupio u skladu sa naređenjem svog predsednika, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: U prvom slučaju to se desilo tokom noći, a rano ujutro su mine sa daljinskim paljenjem stavljene pod druga oklopna vozila kanadskih snaga, dakle još uvek su bile tamo. Kada sam stigao na Pale, u 10.00, tražio sam ponovo da se uklone mine, ponovo sam ih obavestio da su mine sa daljinskim paljenjem stavljene pod oklopna vozila.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, tada je došlo do ovog dijaloga koji sam vam malo pre citirao, o kome vi govorite, i gde je Karadžić zahtevao dakle da se uklone mine o kojima ste vi govorili i da je to izvršeno.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Drugi put Galić je izvršio nalog Karadžića da ukloni mine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Na strani 6, u drugom pasusu govorite da, kada biste se sastajali sa muslimanskom stranom, sastanke održavali sa generalom Divjakom iako on, po vama, nije imao nikakva ovlašćenja, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A zbog čega ste se, recite mi, iako ste to znali, sastajali sa osobom koja nije imala nikakva ovlašćenja? Zar to nije bilo gubljenje vremena?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je bio jedini kontakt koji mi je bio dozvoljen. General Delić nije hteo da razgovara sa generalom Rouzom ili sa mnom, a Milanović i Hasanović nisu bili na raspolaganju, prema tome, ja sam kontaktirao sa generalom Divjakom, a on je prenosio naše razgovore drugim generalima koje sam upravo pomenuo. On nije mogao da donosi bilo kakve odluke u vezi sa pitanjima koja sam pokretao, on nije imao takva ovlašćenja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste održavali sastanke i sa Hasanovićem i sa Halilovićem, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: U nekoliko navrata razgovarao sam sa Hadžihasanovićem i Halilovićem, to je tačno. Ali oni nisu uvek bili dostupni i zato sam onda išao kontaktirati generala Divjaka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li su njih dvojica, mislim na Hadžihasanovića i Halilovića bili osobe sa ovlašćenjima?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja sam primetio da je to tako, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ko je uopšte bio ovlašćen sa muslimanske strane da vodi relevantne pregovore i da o njima odlučuje? Da li možete to da kažete?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Pa, generalno govoreći, bili su to general Delić i generali Halilović i Hadžihasanović.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, generale, hvala vam. Na strani 6, u trećem pasusu izjavljujete kako ste sreli Fikreta Abdića povodom krize i ratnih dejstava u Bihaću, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da on tada nije hteo da saraduje sa Predsedništvom Bosne i Hercegovine, da li znate zbog čega?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: On je u razgovoru sa mnom rekao da ne želi da kontaktira sa centralnom vladom u Sarajevu, da im ne veruje i da se on oslanja na svoje vlastite snage i svoju koaliciju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li vam je poznato da je vaš komandant, general Rouz u društvu sa Ejupom Ganićem takođe posetio Bihać i imao kontakte sa Abdićem ali i sa Atifom Dudakovićem, komandantom Petog korpusa koji je tamo bio neposredno uključen u ratna dejstva?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja ne znam sada o kojem tačno vremenu govorite i o kojoj tačno poseti govorite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate za posete generala Rouza toj Bihaćkoj regiji zajedno sa Ejupom Ganićem i kontaktima sa Atifom Dudakovićem, komandantom Petog korpusa Bosne i Hercegovine?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Poseta generala Rouza je nešto čega se sećam, ali poseta Ganića i Rouza, toga se ne sećam. Znam da je general Rouz pre nego što sam ja otišao za Bihać, bio tamo i razgovarao i da je tamo bio prisutan i Ejup Ganić i general Dudaković.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, generale, da li se vi slažete sa ocenom generala Rouza koju je on izneo, evo, ja ću je citirati, komentariše susret sa Dudakovićem, kaže: "Tu njegovu strategiju sam poznao od ranije jer se nije razlikovala od načina dejstava muslimanske vojske na bilo kom delu teritorije. Prvo, napad na svim frontovima oko sopstvenih položaja. Drugo, povlačenje u granice zaštićene zone uz proteste zbog patnji stanovništva i treće, poziv snagama UN i NATO da bombarduju Srbe". Da li se slažete sa tom njegovom ocenom?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja sada ne mogu da proverim da li je to zaista citat generala Rouza, da li je on to tako rekao, tako da to ne mogu da komentarišem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja mogu da vam citiram, to piše u njegovoj knjizi na strani 127, u četvrtom pasusu, tu kaže: "Njihovu strategiju sam poznao od ranije jer se nije razlikovala od načina dejstava muslimanske vojske na bilo kom delu teritorije. Pod 1, napad na svim ..."

SUDIJA MEJ: Da, dobro, to ste već pročitali. I svedok vam je odgovorio da to ne može da komentiriše.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li i vaše iskustvo, doduše kraće, naravno, znatno kraće od iskustva vašeg komandanta generala Rouza govori isto kada je u pitanju opšta strategija muslimanskih snaga u Bosni?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Prema mom iskustvu, sve strane u sukobu pokušale su da od komande za Bosnu i Hercegovinu izvuku ono što oni žele.

SUDIJA MEJ: Mislite na komandu UNPROFOR-a?

SVEDOK VAN BAL: Da, kad kažem komanda za Bosnu i Hercegovinu, mislim na komandu koja je bila u sastavu UNPROFOR-a za Bosnu i Hercegovinu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato da je francuski pukovnik Legrije (Legrier) obavestio da laki hrvatski avioni često narušavaju zonu zabrane leta i isporučuju oružje i druga borbena sredstva Petom korpusu Dudakovića? Da li vam je poznata ta činjenica? O njoj takođe govori general Rouz, pa pretpostavljam da je i vama poznata.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: U vreme dok sam ja tamo bio, u nekoliko je navrata javljeno i utvrđeno da su manji avioni, helikopteri i manji avioni, leteli neovlašćeno u vazдушnom prostoru Bosne i Hercegovine. Mi smo ta obaveštenja dobili kroz kanale NATO, međutim mi to nismo mogli da potvrdimo i ukoliko je general Rouz to sa sigurnošću izjavio, on mora da ima neke informacije o tome, ali ja lično nikada nisam uspeo takve izveštaje da potvrdim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da je 1. aprila 1994. godine Alija Izetbegović zvao, i to rano ujutro, u 2.30 generala Rouza i rekao mu da su na ulicama Goražda tenkovi?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja to ne mogu da potvrdim, taj konkretni telefonski razgovor. Međutim, ja znam da je u danima pre izbijanja krize u Goraždu održavan redovan kontakt između generala Rouza i bosanske vlade u Sarajevu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li vam je poznato da je od generala Rouza i to Alija Izetbegović zahtevao intrvenciju NATO snaga po srpskim položajima zbog toga što su oni bili prisutni u nedozvoljenoj zoni po njegovoj tvrdnji, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno. U vreme krize u Goraždu, ja sam često insistirao da se sigurna zona u Goraždu osigura u skladu sa Rezolucijom 863 (UN Security Council Resolution 863). Ono čemu smo mi mogli da pribegnemo su bili vazdušni udari i tačno je da je bosanska vlada u vreme krize često na tome insistirala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačna ocena generala Rouza koji u vezi sa ovim zahtevima govori: "Prethodna iskustva su mi govorela da je reč o preterivanjima i da su svi izveštaji koji dolaze sa muslimanske strane puni preuveličanih informacija o stradanjima," i onda kaže: "Ipak, pozvao sam Petra Levita (Peter Leavitt) i upitao ga kakvi su najnoviji obaveštajni podaci. Rekao mi je da se pritisak na bosanske snage oko Goražda nesumnjivo nastavlja, ali da nema drugih zabrinjavajućih informacija". Je l' to tačno?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Informacije koje sam ja kao načelnik štaba imao bile su zasnovane na obaveštenjima predstavnika UNHCR-a i MSF-a (MSF, Medecins Sans Frontieres) u centru Goražda i iz tih izveštaja ja sam jasno zaključio da je tenkovsko-artiljerijska paljba bila usmerena na bolnicu, između ostaloga u Goraždu. Isto tako su granate padale i na sam grad Goražde. To smo takođe dobili, tu potvrdu u vezi sa tim smo dobili od zgrade "PTT" u Goraždu gde su se nalazili naši posmatrači. Prema tome, po mom mišljenju, izvršen je veliki pritisak na grad i kao rezultat toga došlo je do nekih 300 žrtava. Korišćeno je i teško oružje.

SUDIJA MEJ: Jedna stvar, dok je to još na monitoru. Jedan od ranijih odgovora svedoka o krizi u Goraždu u transkriptu piše: "Ja sam insistirao u skladu sa rezolucijom. Zaštićenu zonu zonu Goražda treba štiti i da u krajnjem slučaju treba pobeći vazdušnim udarima. Međutim, koliko sam ja shvatio, predsednik Izetbegović je redovno insistirao da se pribegne upotrebi vazdušnih udara". Izvolite, gospodine Miloševiću.

SUDIJA KVON: To je strana 84, red 17.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, generale, da li je tačno da je Izetbegovićev poziv i informacija tada bila netačna i smišljena isključivo radi obezbeđivanja NATO napada na područje, na položaje Srba?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja moje mišljenje nisam formirao u skladu sa telefonskim pozivima muslimanskih vođa iz Sarajeva. Ja sam svoja mišljenja bazirao na osnovu izveštaja koje sam dobijao iz samog Goražda. Kakav je tačno bio sadržaj razgovora između muslimanskih vođa i generala Rouza ja ne znam, međutim znam da je general Rouz meni rekao da su muslimanske vlasti od njega tražile da upotrebi vazdušne snage NATO pakta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li je takođe tačno da ste vi, to vam je na strani 6, pasus 3 vaše izjave, naveli da ste bili na sastanku sa Mladićem i Delićem? Na tom sastanku je Mladić predlagao opšti prekid vatre na području cele Bosne i Hercegovine, a ne samo u Goraždu, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno. Znači to je bilo u periodu pre krize u Goraždu, znači, u martu 1994. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je tačno da je Delić to odbio? Dakle, Mladićev predlog za opšti prekid vatre u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je tačno. Generala Delića, pre svega, je interesovao prestanak aktivnosti oko Goražda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, prestanak svih aktivnosti je podrazumevao i prestanak aktivnosti oko Goražda, je l' tako? A Delić nije prihvatao već je tražio da se samo prestane kod Goražda, ali da ne prihvati opšti prekid vatre svuda u Bosni i Hercegovini, je l' tako, generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To je delimično tačno, jer general Mladić je postavio i uslov uz svoj predlog, to jest, on je tražio da se demilitarizuju sve sigurne zone, znači Sarajevo, Tuzla, Srebrenica, Žepa, Goražde, Bihać. To je on tražio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, je l' to bio logičan zahtev? Opšti prekid vatre, demilitarizacija bezbedonosnih zona, dakle, opšta sigurnost za sve. Prekid vatre na celoj teritoriji i demilitarizacija bezbedonosnih zona. Naravno, to ne podrazumeva UN, on je prisutan.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To bi bila jednostrana demilitarizacija područja u kojem su se nalazili samo bosanski Muslimani. To bi značilo gotovo potpunu predaju armije bosanskih Muslimana i kada je reč o Deliću, to nije bio predlog koji je on mogao da prihvati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To su bile zaštićene zone, dakle, tamo su bile vaše snage koje Srbi nisu nikada napadali, je l' tako generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To su bile sigurne zone, to je tačno. Međutim, ja ovde ne govorim ono što je bilo moje mišljenje. Ja vam govorim o mišljenju generala Galića, u stvari, radilo se o generalu Deliću, on nije prihvatio taj uslov, zato što bi po njegovom mišljenju taj uslov značio demilitarizaciju gotovo cele Armije Bosne i Hercegovine i njegov je stav bio da bi to značilo potpunu predaju i zato nije na to pristao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li vam je poznato da je general Delić 7. aprila tražio da se postigne najpre pun politički dogovor oko podele Bosne i Hercegovine, a da se tek potom razgovarao o obustavi dejstava na celoj teritoriji?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ne mogu sada da se setim da li je general Delić izašao sa tako konkretnim predlozima, toliko detaljnim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, Majkl Rouz kaže u svojoj knjizi: "Delić je sada tražio da se postigne potpuni politički dogovor pre nego što počnu vojni pregovori o prekidu vatre".

SUDIJA MEJ: Svedok je rekao što se on seća u vezi sa tim, a mislim da nema mnogo smisla da mu vi iznosite što je neko treći o tome rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a i svedok kaže da je Delić, koliko razumem, tražio da se prvo postigne politički dogovor. Pa, da li se može izvući zaključak, generale, da muslimansku stranu nije interesovao prekid vatre već pre svega nekakva podela teritorije pre nego što dođe do prekida vatre?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Kad je reč o tome što je general Delić smatrao da je važno, za njega je bilo važno da u pregovorima sa generalom Rouzom dođe do toga da se događaji u Goraždu prekinu pre nego što uopšte počnu razgovori o potpunom prekidu vatre.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali vi ste tada bili načelnik štaba, a general Rouz tada kaže: “Poruku oficira UNMO kao da su sročili i diktirali zvaničnici muslimanske vlade i samog Goražda, jer je bila u potpunoj suprotnosti sa svim onim što je saopštio predstavnik za štampu misije u Sarajevu,” i onda kaže, “Srbi čak nikad nisu ni pokušali da zauzmu taj grad.” Je li to ono što i vi znate, generale, ili nije?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Koliko se ja sećam tog perioda, general Rouz je više verovao vlastitim ljudima koje je imao u Goraždu, to su bili engleski vojnici, nego oficirima UNMO-a koji su se tamo nalazili. Ja nisam imao direktne veze sa engleskim vojnicima, ali sam imao veze sa UNMO i UNHCR-om i ja sam na tome zasnovao svoje mišljenje. Ono što sam ja lično primetio tokom Rouzove posete Goraždu nedelju dana kasnije je to da je još uvek bilo tragova neprijateljstva, da je još uvek bilo tenkova na rubu Goražda i ja sam siguran da namera nije bila da se zauzme sam grad, ali očito je bilo borbi na periferiji grada i u samom gradu i na grad je očito pucano iz tenkova i artiljerije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je tačno, generale, da je upravo u to vreme dolazilo do čestih ispada, odnosno napada muslimanskih snaga iz Goražda, van zaštićene zone i spaljivanja mnogobrojnih srpskih sela istočno od Drine? Je li to tačno ili ne?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: U najmanje dva navrata general Milovanović rekao mi je da je vojska bosanskih Muslimana pucala na njegove vojnike i civile i da je bilo ranjenih i poginulih. General Milovanović mi je to dva puta rekao, ali ja nisam bio u poziciji da sam to proverim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A jeste bili u poziciji da proverite šta je o tome general Rouz govorio, pošto on isto o tome piše u svojoj knjizi, da su vršili ispade iz zaštićene zone i spalili mnoga srpska sela istočno od Drine? Je li to i vaše iskustvo ili ne?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja to nisam mogao lično da utvrdim, takođe nisam imao mogućnosti da stupim u kontakt sa vojnim posmatračima u tom području. General Rouz je imao na raspolaganju svoje vlastite engleske vojnike koje je tamo razmestio i možda je na osnovu toga zaključio da je bilo takvih stvari, međutim, ja kao načelnik štaba nisam bio u mogućnosti da tamo pošaljem svoje vlastite ljude kako bi oni na licu mesta posmatrali šta se dešava.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Zar niste vi, kao načelnik štaba, znali i ono što zna komandant?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja ne kažem da sam ja u svakom slučaju uvek znao sve ono što je znao i general Rouz.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li je tačno, generale, da je 9. aprila 1994. godine u hangaru sarajevskog aerodroma održan zajednički sastanak na kome je bio prisutan i američki izaslanik Redman (Charles Redman)?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Toga se ne mogu setiti da je on tamo bio prisutan, možda je tako bilo ali ja se toga ne mogu setiti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, jeste vi tada bili na tom sastanku?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ne mogu da se setim tog sastanka, niti da li sam tamo bio prisutan. Prema tome, trebalo bi proveriti moje beleške iz tog perioda da se utvrdi da li je to tako bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Iz knjige generala Rouza proizilazi da je Redman ...

SUDIJA MEJ: Mislim da nema puno smisla ovom svedoku postavljati pitanja o sastanku za koji on čak ne može ni da se seti da li mu je prisustvovao. O tome treba pitati generala Rouza ili ga pozvati da ovde svedoči.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pretpostavljao sam, gospodine Mej, da Van Bal kao načelnik štaba zna isto ono što zna i general Rouz.

SUDIJA MEJ: Ali čuli ste što je on o tome rekao. Idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato da je Izetbegović tada odbio dogovor koji je predlagan 9. aprila na sarajevskom aerodromu?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali upoznati ste sa Dejtonskim sporazumom (Dayton Accord)?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li imate u vidu da se on u mnogo čemu podudara sa tim sporazumom od 1994. godine koji je, dok ste vi bili načelnik štaba, tada predlagan? A Izetbegović odbio sporazum upravo na sugestiju Redmana.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Pokušaću da odgovorim na vaše pitanje što je moguće bolje, međutim ovde se radi o periodu, ja govorim o periodu kada sam bio načelnik štaba, a Dejtonski sporazum je donešen tek 1995. godine, krajem 1995. tako da ne mogu sada da improvizujem odgovor i poredim situaciju iz 1994. godine oko Goražda sa Dejtonskim sporazumom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, generale, a da li je tačno da ste upravo vi 10. aprila 1994. godine posle povratka generala Rouza iz Splita, njega obavestili kako se tenkovi Republike Srpske nalaze na prilazima Goraždu i da direktno gađaju zgrade u gradu i kako gore susedna sela, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Kada se general Rouz vratio, ja sam mu preneo sve informacije koje sam imao, koje sam dobio u njegovom odsustvu i koje sam imao na raspolaganju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Međutim, vi u svojoj izjavi govorite kako su srpski tenkovi gađali bolnicu u Goraždu i kako su je više puta pogodili. To govorite na strani 7, u trećem pasusu.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja sam zaista mogao da konstatujem kasnije da su izveštaji koje smo dobili bili zasnovani na istini. To sam ja lično uspeo da utvrdim u Goraždu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A jeste osobno utvrdili i to da su gađali bolnicu?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To sam ja osobno utvrdio prilikom posete Goraždu. Tamo su me vodili predstavnici lokalnih muslimanskih vlasti i vojnici UNPROFOR-a i ja sam uspeo da utvrdim da su izveštaji koje smo ranije dobijali od vojnih posmatrača UN-a bili tačni. Jedan od vojnih posmatrača je nakon toga izašao, nakon što se vratio u Goražde i ja sam sa njim lično razgovarao i on je takođe to potvrdio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi, da li je međutim tačno da se u neposrednoj blizini bolnice nalazilo nekoliko minobacačkih položaja muslimanskih snaga? To ste morali utvrditi.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: I o tome smo izveštteni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, da li je onda jasno da su snage Republike Srpske gađali vatrene položaje sa kojih se po njima dejtvovalo, a ne bolnicu?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To ne mogu ni da potvrdim, ni da negiram. Ono što sam primetio je da je bolnica pogođena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a bezbednosna zona je bila tri kilometra od centra grada, je l' tako? Tako je bilo utvrđeno.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je bila utvrđena, ali nakon što je proglašen prekid vatre, u Rezoluciji 863 pominje se sigurna zona Goražde i obe strane su obaveštene da je ta sigurna zona Goražde u području od oko trista kvadratnih kilometara. Na kraju, oficiri Srbi su vratili sve civile unutar te zone od tri kilometra. Do borbi je došlo pre nego što je postignut sporazum i gađanje bolnice se odigralo takođe pre nego što je postignut sporazum. A u Rezoluciji 836 se pominje područje zaštićene zone Goražda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A to je tri kilometra od centra grada, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: U konačnom sporazumu određeno je područje u kojem će se obe strane uzdržavati od borbe u prečniku od tri kilometra od centra grada i to je bilo nakon tog sporazuma. Dakle, to područje je redukovano sa 300 kvadratnih kilometara na oko 27 kvadratnih kilometara površine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, je l' to bilo posle NATO bombardovanja ili pre? Položaja Vojske Republike Srpske oko Goražda.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Do sporazuma je došlo posle.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto su izvedene ove akcije bombardovanja na položaje Vojske Republike Srpske da bi se navodno uništili tenkovi koji su bili u zabranjenoj zoni, da li vam je poznato koliko je tenkova koji su navodno granatirali Goražde uništeno u tim napadima?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tenkovi su se kretali prema Goraždu i praktično pucali, a NATO napadi nisu bili posebno efikasni kada je reč o uništavanju tih tenkova. Koliko je meni poznato, njihov pravi efekat je bio u

tome da je došlo do razgovora između generala Mladića i UNPROFOR-a da bi se došlo do sporazuma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da je tada uništeno samo jedno sanitetsko vozilo Vojske Republike Srpske, a ni jedan tenk, jer tenkova nije bilo u toj zoni? Taj je napad bio potpuno neopravdan. Bombardovanje potpuno neopravdano.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja sam video fotografiju na kojoj se vide znaci da je jedno sanitetsko vozilo bilo pogođeno. Nije bilo jasno koji projektil je pogodio to vozilo, a glasine su bile da je to izazvano raspoređivanjem NATO snaga, međutim, ja nisam dobio nikakvu potvrdu toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznato, ja ovo citiram iz knjige generala Rouza, kaže: "U sredu, 13. aprila u Sarajevo su došli mnogi gosti u pratnji lorda Ovena (David Owen) i Stoltenberga (Toarvald Stoltenberg), kojima su uručeni ažurirani izveštaji ovih posmatrača sa lica mesta. Oni su smatrali da su borbena dejstva usmerena samo na visove oko grada i na glavni put koji vodi u dolinu i iz nje. Nasuprot propagandnim izveštajima, Srbi nisu gađali civilne ciljeve, ali su znatno ugrozili položaje muslimanske vojske u gradu". Dakle, ovo piše general Rouz da Srbi nisu gađali civilne ciljeve. Je li vama to poznato, generale Van Bal?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To ću da prepustim autoru te knjige, generalu Rouzu. Ono što sam ja primetio je sledeće, tokom krize u Goraždu bilo je stotine žrtava i ranjenih i to je izazvano srpskim napadom na Goražde.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, svi smo se trudili da uložimo sav uticaj da se ti sukobi oko Goražda nekako obustave. Bilo je poruka sa svih strana, valjda se toga sećate? I apela prema stranama u sukobu.

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To se nije pokazalo efikasnim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, generale Van Bal, na strani 8, u pasusu 3 izjavljujete kako je nakon krize u Goraždu došlo do sastanka na sarajevskom aerodromu između Harisa Silajdžića i Momčila Krajišnika, je li tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je, ja sam otpratio gospodina Silajdžića na aerodrom i nazad do grada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li je tačno da ste vi u jednom od vaših susreta sa Silajdžićem pitali da li je moguće ljude iz istočnih enklava prebaciti na teritoriju Federacije?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Pitao sam ga to informativno na povratku sa aerodroma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, na strani 8 u trećem pasusu vi kažete odgovorio vam je: "Mi smo žrtve rata, uživamo simpatije međunarodne zajednice i jaku podršku SAD (United States of America), sada idemo na zlatnu medalju," je l' tako, generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, nije li ovo, generale, sasvim nedvosmisleno opredeljenje za rat, za žrtvovanje sopstvenog naroda zbog pridobijanja naklonosti onog dela sveta koji sebe naziva međunarodnom zajednicom?

SUDIJA MEJ: Ne, ovo je čist vaš komentar. Nema sumnje ako mi budemo razmatrali da li to ima ikakvog značaja, mi ćemo proceniti da li tome pridati ikakvu težinu ili ne, ali to nije pitanje za ovog svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A svedok u svojoj izjavi kaže da je Silajdžić mi rekao da ima jaku podršku SAD i, dakle, da ide na zlatnu medalju. Sami kažete da ...

SUDIJA MEJ: Da, da, i svedok je to potvrdio. Svedok je potvrdio da je to ono što je on rekao, a kako to tumačiti, to ćemo možda mi odlučiti u dogledno vreme, procenjujući da li to ima ikakav značaj. Molim vas da idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi kažete na kraju tog pasusa koji sam citirao delimično: "Bilo je očigledno da očekuje vojnu pomoć od Sjedinjenih Američkih Država," je l' tako, generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa su i dobili vojnu pomoć, je l' tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Vlasti bosanskih Muslimana su dobili političku i vojnu podršku, tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, na strani 9, u pasusu 6 svoje izjave, a i danas, ste to pominjali u glavnom ispitivanju, govorite o snajperskim dejstvima i onda navodite kako verujete da je ovlašćnje u Vojsci Republike Srpske za snajpersko gađanje dolazilo apsolutno sa najvišeg mesta. Jeste tako izjavili?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je, takođe sam to zaključio iz razgovora sa generalom Mladićem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, na osnovu čega verujete da je sa najviših mesta, vi kažete verujete da je ovlašćenje za snajpersko gađanje dolazilo apsolutno sa najvišeg mesta Republike Srpske? Na osnovu čega to verujete?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Pre svega, general Milovanović je to jasno rekao, da ako UNPROFOR dozvoli da se u Sarajevu voze tramvaji, to će pokazati da je u Sarajevu mir, to nije sporno, onda i na strani bosanskih Srba treba da se voze autobusi, a to je potpuno neispravna slika, jer u drugom delu zemlje se vodi rat, i da će se on pobrinuti da se puca na putnike i to se i dešavalo. Jednom drugom prilikom imao sam sličan razgovor sa generalom Milovanovićem kada je on rekao o nemogućnosti da mobilise snajpere, da angažuje snajpere ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro ...

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: I isto tako da prestane snajpersko dejstvo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, generale, obratite pažnju na ovo što na istoj strani u trećem pasusu svoje izjave, kad govorite o muslimanskim snajperistima, kažete, citiram vas: "Bilo je snajperista koji su delovali iz objekata bosanske Vlade". Jeste li tako rekli? Doslovno vas citiram: "Bilo je snajperista koji su delovali iz objekata bosanske Vlade".

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To su vojnici UNPROFOR-a, sektor Sarajevo primetili, to je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto je ovo potpuno jasna konstatacija, da snajperisti deluju iz objekata bosanske Vlade, zar vam nije nelogično da srpsku stranu optužujete na osnovu svog verovanja da sa najvišeg mesta odlučuju o snajperima, a kod Muslimana koji snajperima ubijaju Srbe iz objekata Vlade, što ste konstatovali kao činjenično stanje na terenu, imate

potpuno jasan dokaz, dakle, iz objekata Vlade, da njihovi snajperi upravo deluju po direktivi sa najvišeg mesta, jer deluju upravo iz objekata u kojem se to najviše mesto nalazi?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Pitanje koje ste mi postavili je pre svega o snajperima bosanskih Srba. U svojoj izjavi ja sam rekao da su i na strani bosanskih Muslimana koristili snajpere. I tamo je postojala centralna vojna vlast i to je Sektor Sarajevo primetio, to nisam ja lično primetio, ali dolazili su izveštaji iz Sektora Sarajevo u moj štab.

SUDIJA MEJ: Sada je vreme da prekinemo sa radom danas. Da li imate još pitanja za ovog svedoka, gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Imam nekoliko.

SUDIJA MEJ: Da li možete da završite sa njima za pet ili deset minuta, da bismo završili sa ovim svedokom danas?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa evo, završiću, da ne zadržavam generala za sutra. Molim vas, generale, samo da ovo preciziramo, svoje uverenje u vezi sa snajperskom vatrom, kad govorite o Srbima, vi izražavate uverenje da je to sa najviših mesta, a s druge strane, imate sasvim egzaktn podatak da snajperi pucaju iz zgrada bosanske vlade i tu ne dajete istu kvalifikaciju da se snajperska vatra diriguje i komanduje sa najviših mesta, ova koja ubija Srbe. Vi to ne pominjete. Zašto? Je l' važno da se optuže Srbi, generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Kada je reč o snajperima, ja sam lično razgovarao sa generalom Milanovićem kada je reč o snajperskom dejstvu na strani bosanskih Srba, a nisam razgovarao sa predstavnicima vlade bosanskih Muslimana. U tome je razlika.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, nećete valjda da tvrdite da vam je general Milovanović rekao da oni sa najviših mesta odlučuju o snajperima?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: General Milovanović mi je rekao da ako UNPROFOR dozvoli da tramvaji voze Sarajevom, on će pucati na tramvaj. On je to bukvalno rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: On nije rekao da će snajpere upotrebiti, nego je rekao da će tražiti reciprocitet. Ako rade tramvaji u Sarajevu, da rade i autobusi na srpskoj strani. Ako su bezbedni tramvaji u Sarajevu, mogu

da budu bezbedni i autobusi. Nije vam rekao da će snajpere upotrebiti, je l' tako, generale?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tehnički govoreći, to je bilo moguće samo sa malokalibarskim oružjem dugih cevi, a to su snajperske puške, da bi se pogodili tramvaji. To je tehničko pitanje. A druga stvar je da se to nije samo ticalo činjenice da pokretanje tramvaja ima veze sa dostavom rezervnih delova i goriva za autobuse, već je on takođe naglasio da bi to bio pogrešan znak za međunarodnu zajednicu ako bi tramvaji krenuli, jer bi onda oni stekli utisak da je mir, a u drugim delovima zemlje su se i dalje vodile borbe. Prema tome, tu su bila dva argumenta, a tehnički gađati tramvaje sa srpskih položaja bilo je moguće samo sa malokalibarskim oružjem velikog dometa, dakle, sa snajperima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali ja sam hteo samo da ustanovim da vam general Milovanović govori tu o reciprocitetu tramvaji-autobusi, a ne o snajperima. On snajpere nikakve nije pominjao, je l' tako ili ne?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Govorio je o pucanju na tramvaje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali nije pominjao snajpere ...

SUDIJA MEJ: Mislim da nema svrhe da se nastavlja sa ovom raspravom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste veoma detaljno isključili, kontrolisali isključenje teškog naoružanja Vojske Republike Srpske iz zone potpunog isključenja oko Sarajeva. Zašto niste mogli da isključite teško naoružanje koje, kako sami konstatujete da su imale muslimanske snage u blizini aerodroma i u blizini bolnice? Zašto niste to teško naoružanje isključili?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Da je reč o bolnici, teško naoružanje je bilo u tunelu i u blizini tunela, ja sam to primetio kad sam došao u Sarajevo i to se nije promenilo tokom mog mandata, to što su minobacači bili u blizini aerodroma. Oni su bili mobilni tako da ih mi nikada nismo našli, ali smo primetili da su korišćeni da bi se iz njih izbacivali minobacački projektili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Shvatio sam iz onoga što ste govorili da vi niste čitali knjigu generala Rouza o njegovoj misiji u Bosni?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Nisam to rekao, pročitao sam knjigu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, pošto ste pročitali knjigu, da li se slažete sa onim što je on rekao u pogovoru svoje knjige, na strani 304, ja bih mogao mnogo drugih stvari da vam citiram, ali evo, pročitacu vam samo ovo, pošto kažete da ste pročitali. Kaže general Rouz: "Posebno sam bio ljut na novinare zbog njihovog pristrasnog, neobjektivnog i navijačkog izveštavanja o prilikama u Bosni. Najveći broj komentatora sa istočne obale SAD tokom borbi u Goraždu 1994. godine nije pisao o teškoj situaciji stanovništva nego o porušenim i opljačkanim kućama. Istina je, međutim, bila drugačija. Te kuće koje su snimali američki izviđački avioni prilikom vazдушnih napada na Srbe, srušene su najvećem broju još 1992. godine kada su se Srbi i Muslimani borili za prevlast u gradu i kada su Muslimani ...

SUDIJA MEJ: Napravite tu pauzu. Svedok treba da ima mogućnost da odgovori. Da li možete da date bilo kakav komentar na to što je general Rouz rekao?

SVEDOK VAN BAL: Znam na osnovu nekoliko situacija da se general Rouz brinuo zbog pristrasnosti jednog broja novinara, ali utvrđeno je da je general Rouz shvatio da neki novinari nisu imali pristup Republici Srpskoj i morali su da koriste izvore i mogućnosti u i oko Sarajeva. Tako da treba shvatiti da je na osnovu toga formirano njihovo mišljenje zbog nedostatka pristupa prikupljanju širih informacija i on je izrazio svoju zabrinutost zbog toga nekoliko puta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali vidite šta on u nastavku kaže, onde gde me je upravo prekinuo gospodin Mej, jer kaže kako su američki izviđački avioni snimali srušene kuće ...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, nema svrhe da idemo sa ovim dalje. Ono što vi tražite je da svedok komentariše nešto što je rekao neko drugi. U svakom slučaju, kakve veze ima, kada je reč o ovom suđenju, da li su novinari bili pristrasni ili nisu? Oni ne svedoče, mi se ne oslanjamo na ono što su oni rekli, prema tome, to nije bitno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: On govori o američkim izviđačkim avionima, a ne novinarima, a poenta je što tu dalje piše, "to su bile srpske kuće bez prozorskog okvira i vrata koje su Muslimani potpuno ...

SUDIJA MEJ: Da, da, nema svrhe da pitate ovog svedoka o nečemu što je rekao general Rouz. Vi možete imati priliku da ga pozovete da svedoči. Vreme je zaista ograničeno. Da li želite još nešto da pitate generala, o nekoj drugoj temi?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Van Bal, je li ovo i vaše uverenje, dakle, to što se predstavljalo kao žrtve na strani Muslimana su bile srpske kuće, porušene i opljačkane od strane Muslimana i to se prikazivalo da bi se medijski opravdala politika agresije na srpsku stranu? Je li tačno, generale, ili nije?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Nemam komentar na ovu opštu izjavu generala Rouza.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, hvala vam, generale.

SUDIJA MEJ: Gospodine Kej (Kay), izvolite.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Jedno kratko pitanje, generale. Prvo, vi ste imali posla sa doktorom Radovanom Karadžićem, lično ste se sretali s njim, je li tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ne, to je bilo na nivou obavljanja moje funkcije, zvanično.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Propustio sam odgovor, nisam imao predvod. Dakle, vi shvatate šta sam hteo da kažem, vi ste se sretali obavljajući svoj posao. Vi ste se tako sretali sa doktorom Karadžićem, je li tako?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Da, to je tačno.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I u svojim susretima sa doktorom Karadžićem, on je pokazivao da kontroliše, da ima kontrolu nad pitanjima u vezi kojih ste se vi sretali sa njim i tražili njegovu reakciju?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Da, to je tačno.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I on vam je jasno rekao da je on vođa bosanskih Srba?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: A ponovo, kad je reč o generalu Mladiću, vi ste imali posla s tim generalom kad je bio komandant snaga bosanskih Srba?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: I bilo vam je jasno da je on imao kontrolu nad tim snagama?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Tako je.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Nemam više pitanja.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Samo jedno pojašnjenje, ako mogu. Pokrenuto je pitanje na stranici u transkriptu red 3.037. Generale, vama je postavljeno pitanje u vezi sa nečim što je general Rouz napisao u svojoj knjizi o tome da Srbi nisu ciljali civilne ciljeve u Goraždu i u pitanju je rečeno da su oni ozbiljno ugrozili muslimanske položaje u gradu. Vaš odgovor je sledeći, ja ću ga pročitati da vidim da li je on korektno zabeležen. Kaže se: "Ostavljam," ali u transkriptu piše, "ja verujem," ali vi ste rekli, mislim da ste rekli: "Ostavljam to autoru knjige, generalu Rouzu. Ono šta sam ja primetio tokom krize u Goraždu je da je bilo žrtava i ranjenih na stotine," i onda u sledećoj rečenici piše: "One nisu izazvane srpskim napadom na Goražde". Da li je to bio odgovor koji ste vi hteli da date?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: Ja sam hteo da kažem to jeste bila posledica srpskog napada na Goražde. Ja nisam rekao nije bila posledica jer ranjenici i poginuli, žrtve u toku krize u Goraždu su bili izazvani srpskim napadom na Goražde.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da ima još samo jedno pitanje koje želim da postavim. Vi ste već to rekli, ali želim da budem sasvim siguran da sam to dobro shvatio. Reč je o Mladićevom pritisku za potpuni prekid vatre, i to je nešto što su Muslimani odbili. Da su oni pristali na to, kakav bi bio efekat tog totalnog prekida vatre i demilitarizacije?

SVEDOK VAN BAL – ODGOVOR: To bi, u stvari, bilo stalno razoružanje i oslabila bi Muslimansko-Hrvatska Federacija i Republika Srpska bi ih jednostravno pregazila. To bi bila posledica i to je general Delić naglasio: "Ja bih bio nezaštićen kada bih pristao na ovo jednostrano razoružanje".

SUDIJA MEJ: Generale, ovim je završeno vaše svedočenje. Hvala vam što ste došli pred Međunarodni sud da svedočite. Sad možete da idete, a mi prestajemo sa radom do sutra ujutro.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, samo u odgovoru na vaš raniji zahtev u vezi sa Brčkim. Ja sam našao najbolje što sam mogao da nađem iz zvaničnih izvora, nešto što je objavljeno 2001. godine na internetu iz Kancelarije visokog predstavnika (OHR, Office of the High Representative). Mislim da se tu nalaze svi podaci i sve činjenice, a u vezi sa arbitražom mislim da se od značajnijeg materijala ili događaja ništa nije desilo od tada.

SUDIJA MEJ: Hvala, prestajemo sa radom.

.

Fond za humanitarno pravo